

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

“...jag hade stort behov av att prata om sådant här...”

- En kvalitativ studie om internationellt adopterades perspektiv beträffande behov av stöd utifrån att leva som adopterad i Sverige.

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp Scientific Work in Social Work, 15
higher education credits Kandidatnivå

Termin 6, VT 2016

Författare: Elin Rosqvist & Siri Josefsson

Handledare: Karin Berg

Abstract

Titel: "...jag hade stort behov av att prata om sådant här..." - En kvalitativ studie om internationellt adopterades perspektiv beträffande behov av stöd utifrån att leva som adopterad i Sverige.

Författare: Elin Rosqvist & Siri Josefsson

Nyckelord: adult international adoptees, social support, social treatment in society, Sweden.

Sweden is the country with the highest percentage of international adoptees in the world. Based on previous research, we believe that international adoptees are a vulnerable group in society. This based on that they have specific conditions in their luggage, such as traumatic break with their origins, which can affect their mental-being destructively. With reference to this, we wanted to investigate whether adult international adoptees feel that they from the day they came to Sweden until today have had or have needs, according to live as adopted in society and what the underlying causes may be. Furthermore, we intended to examine how adult international adoptees during their life in Sweden experienced variety and availability of support, and if there are more forms of assistance that they might be in need of. Given this purpose, we chose to apply qualitative interviews. Based on the empirical material, which consists of interviews with five adult international adoptees, we sorted out the following main themes: "forms of support" and "social treatment in society". Together these themes answered the questions of our study. The conclusions of the study was that the need of informal and other support among the informants was valued as significant. However, regarding the need for specifically designed formal support the informants' experiences differed, as two of five informants considered themselves to be in need of and desired such assistance. Whereupon our conclusion was, based on empirical data and previous research, that an underlying reason why a need of specifically support exists may depend on how society treats adopted by discrimination and racialization. This we considered can influence on the adoptees mood and experiences regarding need of specifically support. Furthermore, the informants experienced that the supply and availability of specifically designed formal and other support throughout the years has been inadequate. Finally, the informants suggested many new proposals of specifically designed formal support for adoptees.

Förord

Till att börja med vill vi rikta ett varmt tack till våra intervjupersoner som tog sig tiden att delta i vår studie och bidrar med sina kunskaper och personliga erfarenheter. Ni gjorde det möjligt för oss att kunna genomföra denna studie.

Vidare vill vi tacka vår handledare Karin Berg för allt stöd under arbetsprocessens gång. Tack för ditt engagemang och konstruktiva kritik.

Avslutningsvis vill vi författare, Elin och Siri tacka varandra. Tre månader av uppsatsskrivande har lett till både stress, frustration men kanske också det viktigaste – glädje och hopp om att ingenting är omöjligt. Tillsammans har vi på ett målinriktat sätt arbetat oss igenom hinder och skapat något som är viktigt för socialt arbete. Tack!

Göteborg, maj 2016
Elin Rosqvist och Siri Josefsson

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Bakgrund	1
<i>1.1.1. Statistiska risker för internationellt adopterade</i>	<i>2</i>
<i>1.1.2. De “klassiska frågorna”</i>	<i>3</i>
<i>1.1.3. Fientligt bemötande.....</i>	<i>4</i>
<i>1.1.4. Strategier för att möta särbehandling.....</i>	<i>4</i>
<i>1.1.5. Samhällets okunskap samt risk för inre konflikter</i>	<i>5</i>
2. Syfte & Frågeställningar	6
2.1. Studiens relevans för socialt arbete	7
3. Kunskapsöversikt och Tidigare forskning.....	8
3.2. Former av formellt stöd	9
<i>3.2.1. Socialnämnden</i>	<i>9</i>
<i>3.2.2. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd</i>	<i>9</i>
<i>3.2.3. Adoptionscentrum</i>	<i>10</i>
<i>3.2.4. Adoptionsföreningar.....</i>	<i>10</i>
3.3. Annat stöd	11
3.4. Tidigare forskning om den samhälleliga kontextens inverkan på adopterade	11
<i>3.4.1. Färgblindhet - en social konstruktion</i>	<i>12</i>
<i>3.4.2. Betydelsen av tid och rum</i>	<i>14</i>
3.5. Forskares rekommendationer av stödåtgärder	16
3.6. Tidigare forsknings relevans för studiens syfte & frågeställningar	17
4. Teoretiska utgångspunkter	18
4.1. Socialkonstruktivism.....	18
4.2. Symbolisk Interaktionism.....	20
4.3. Kategoriseringar av socialt stöd.....	21
4.4. Avsikten med att tillämpa de teoretiska utgångspunkterna i förhållande till det empiriska materialet	23
5. Metod & metodologiska överväganden.....	23
5.1. Metodval.....	23
5.2. Förförståelse	24
5.3. Urvalsprocess.....	26
5.4. Datainsamlingsmetod.....	28
<i>5.4.1. Intervjuguide</i>	<i>28</i>
<i>5.4.2. Intervjugenomförande.....</i>	<i>29</i>
5.5. Analysmetod	31
<i>5.5.1. Bearbetning av empiriskt material.....</i>	<i>31</i>

5.6. Informationssökning	33
5.7. Arbetsfördelning	33
5.8. Etiska överväganden	34
5.9. Validitet, Reliabilitet & Generaliserbarhet	35
5.9.1. <i>Validitet</i>	35
5.9.2. <i>Reliabilitet</i>	35
5.9.3. <i>Generaliserbarhet</i>	36
5.10. Metodkritik	36
6. Resultat och Analys	38
6.1. Presentation av informanter	38
6.2. Former av stöd	39
6.2.1. <i>Informellt stöd</i>	39
6.2.2. <i>Formellt stöd</i>	43
6.2.3. <i>Annat stöd</i>	46
6.3. Samhällets bemötande	49
7. Slutsatser och avslutande diskussion	57
8. Förslag till vidare forskning	59
9. Referenser	60
10. Bilagor	65
Bilaga 1 - Annonser	65
Bilaga 2 - Inbjudan	66
Bilaga 3 - Informationsbrev	67
Bilaga 4 - Intervjuguide	68

1. Inledning

1.1. Bakgrund

I Sverige sker cirka 700 internationella adoptioner varje år, och sedan slutet på 1960-talet har det kommit omkring 50 000 barn till Sverige från bland annat Kina, Colombia och Korea (Adoptionscentrum, 2016; Zeime & Stintzing, 2016). Enligt Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF, 2016) kan adoption vara ett sätt att ge barn nya familjer när deras biologiska föräldrar inte kan ta hand om sina barn. En adoption medför en omfattande förändring i barnens liv, varav barnen i de flesta fall inte kan påverka besluten som fattas (Lind & Lindgren, 2012). Därför har samhället tagit på sig ett särskilt ansvar gällande adoptioner, om att alltid utgå ifrån barnets bästa och att adopterade barn ska få en trygg uppväxt (Socialstyrelsen, 2015). Vidare lyfts detta ansvar fram i internationella överenskommelser i FN:s konvention om barns rättigheter (Unicef, 2016) samt "Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner" (SFS 1997:191).

De som vill adoptera ansöker om medgivande för att bli adoptivföräldrar hos socialnämnden i sin kommun (MFoF, 2016). Kommunen ansvarar för att hänvisa de sökande till en obligatorisk föräldrautbildning samt att en medgivandeutredning, som handläggs av familjerättssekreterare, påbörjas. Föräldrautbildningens syfte är att bland annat ge insikt i vilka behov som adopterade barn kan komma att ha och ge praktisk information om adoptionen (a.a. 2016). Blir de sökande godkända följer därefter kontakt med auktoriserade adoptionsorganisationer som samverkar med myndigheter i barnens födelseländer. I Sverige finns det tre stycken internationella adoptionsorganisationer: Adoptionscentrum (Adoptionscentrum, 2016), Barnen Framför Allt – Adoptioner (Barnen Framför Allt, 2016) samt Barnens Vänner – Internationell adoptionsförening (Barnens Vänner, 2014). Därefter får de sökande vägledning av adoptionsorganisationen igenom adoptionsprocessen från det att sammanställning av ansökan sker till ett visst land, tills dess att adoptionen har genomförts (a.a. 2016). Enligt 21 kap. Socialförsäkringsbalken (SFB) kan adoptivföräldrar söka ett statligt adoptionsbidrag på 40 000 kronor i samband med kostnader vid internationella adoptioner (Försäkringskassan, 2002). Exempel på adoptionskostnader är bland annat

kostnader i ursprungsländerna beträffande vård för barnen, avgifter till myndigheter samt kostnader i samband med översättning och legalisering av dokument (Barnen Framför Allt, 2016).

1.1.1. Statistiska risker för internationellt adopterade

Inledningsvis vid inläsning av tidigare forskning för vår kunskapsöversikt, rörande ämnesområdet *vuxna internationellt adopterade*¹ i Sverige, fann vi det intressant att några forskningar redovisar statistik på att adopterade löper större risk att utveckla psykisk ohälsa samt ökad risk för missbruk och kriminellt beteende. Exempelvis granskade Hjern, Lindblad och Vinnerljung (2002) i sin undersökning data från det Svenska befolkningsregistret beträffande utlandsfödda adopterade födda 1970-1979, vars resultat visade att adopterade hade tre-fyra gånger ökad risk att försöka begå eller dö av självmord och erhålla vård för psykiska problem. Vidare hade adopterade fem gånger större risk att bli beroende av droger samt två-tre gånger större risk att begå brott eller missbruka alkohol, jämfört med svenskfödda i samma ålder som levde under liknande socioekonomiska förhållanden. Detta fick oss att reflektera över vad de bakomliggande orsakerna till de statistiska resultaten kan tänkas bero på. Även om majoriteten av adopterade inte omfattas av dessa utfall, hur kommer det sig att vuxna adopterade i Sverige, med undantag för konsekvenserna av kränkande särbehandling, generellt har en högre risk för allvarliga psykiska problem samt normbrytande beteende? Enligt Andershed, Enebrink och Andershed (2007) är det svårt att finna konkreta svar på frågan varför vissa människor utvecklar beteendeproblem. Dock betonar författarna att man bör ta hänsyn till personers individuella faktorer och erfarenheter samt beakta omständigheter i den kringliggande miljön. Tidigare forskning diskuterar eventuella bakomliggande orsaker beträffande de statistiska resultaten ovan, varav ärftliga egenskaper såsom psykisk sjukdom eller beroendeframkallande beteende hos de biologiska föräldrarna (Borczyskowski, Hjern, Lindblad & Vinnerljung, 2005). Hübinette och Tigervall (2009) tror istället att de statistiska

¹ För att göra texten lättare läsbar kommer vi fortsättningsvis, i de flesta fall, i studien att tillämpa uttrycket ”adopterade” som benämning för vår målgrupp, det vill säga vuxna internationellt adopterade.

utfallen är påföljder utav samhällets attityder i form utav konsekvent systematisk kränkning och särbehandling baserat på de adopterades synligt icke-vita kroppar.

1.1.2. De “klassiska frågorna”

Följaktligen vid genomgång av diverse texter, såsom Facebook, litteratur samt tidigare forskning beträffande adopterade i Sverige, reagerade vi på den mångfald utav upplevelser som adopterade beskrev utifrån vad vi valt att definiera som de “klassiska frågorna”. De “klassiska frågorna” innefattar i vår mening särskilda frågor som icke-adopterade tar sig friheten att överösa adopterade med och är enligt Hübinette och Tigervall, (2009) den vardagligaste formen av rasifiering inom den offentliga sfären. Varpå vår uppfattning av rasifiering är utifrån Löfroth (2014) att människor bemöts med hänsyn till stereotypa särdrag beträffande diverse föreställningar om ras som är socialt konstruerade.

De “klassiska frågor” som ställs är allt som oftast av privat karaktär och berör de adopterades ursprung som till exempel var de kommer ifrån *egentligen* eller om de vet vilka ens “riktiga” (biologiska) föräldrar är, etc. (Hübinette & Tigervall, 2008, 2009; Lindblad, 2002; Lindgren & Zetterqvist Nelson, 2013; Martinell Barfoed, 2008; Neil, 2011). Följaktligen är vår uppfattning, utifrån ovannämnd forskning, att dessa förhållningsliknande frågor troligen ställs i all välmening med hänsyn till individers nyfikenhet kring adopterades bakgrundshistorier. Dock framgår det att det finns en risk att adopterade kan uppleva ett starkt obehag av frågorna som ställs. En orsak till att vissa adopterade upplever en olustig stämning och sårade känslor kan enligt Lind (2012) samt Hübinette och Tigervall (2008) bland annat bero på att sådana frågor genererar en förnimmelse av att de adopterades svenska tillhörighet ständigt ifrågasätts vilket symboliserar ett utanförskap ifrån samhället. Vidare kan upplevelsen av obehag enligt Neil (2011) även grunda sig i emotionen av att man som adopterad inte vet vad man ska svara på frågeställningarna, då information om ursprung vanligtvis är knapphändig. Därutöver uttrycker vissa adopterade en irritation över att de vid varje nytt möte måste förklara sig utifrån motsättningen mellan sitt utländska utseende kontra att man talar flytande svenska, har svenska föräldrar samt ett västerländskt namn (Hübinette & Tigervall, 2009; Irhammar & Cederblad, 2006).

1.1.3. Fientligt bemötande

I tidigare forskning redogör adopterade för att de allt som oftast misstas för att vara invandrare utifrån deras exotiska utseende varpå de följaktligen behandlas negativt i samhället (Borczyskowski et.al, 2005; Dalen, 2007; Hübinette & Tigervall, 2008; Lind, 2012). Exempelvis framkommer det i vetenskapliga undersökningar att adopterade i vardagen brukar exponeras för kränkande kommentarer (Hübinette & Tigervall, 2009). Vissa adopterade beskriver även en (bort)sorterande särbehandling från främlingar, såväl vuxna som barn, inom exempelvis skolmiljön såsom att lärare ofta parar ihop elever efter hudfärg (a.a. 2009). Sådant uppträdande påtalar enligt Hübinette och Tigervall (2008, 2009) att människor med utländskt utseende endast betraktas utifrån ras med hänsyn till att vithet är en förgivettagen norm i det svenska samhället, varpå icke-vita människor stigmatiseras som avvikande. Rasifiering kan emellertid även ske inom de adopterades intima sfär såsom att familjemedlemmar eller andra närstående uttrycker negativa kommentarer om färgade människor (a.a. 2009). Dock är det, trots den varierande mängden utav särbehandling, många adopterade som stundtals misstror sina upplevelser av rasifiering, då de är osäkra på huruvida erfarenheterna kan namnges som rasism (Hübinette & Andersson, 2012; Hübinette & Tigervall, 2008, 2009).

1.1.4. Strategier för att möta särbehandling

Att utsättas för stigmatisering brukar generera i att man utvecklar strategier för att hantera bemötandet utav kränkande behandling. Med hänsyn till att adopterade brukar bli särskilt visuellt utpekade utifrån att vara offentliga personer som i regel lever, arbetar och går i skolan mittibland en vit övre medelklass, kan de inte gömma sitt gruppstigma (se avsnitt 4.2. Symbolisk Interaktionism) utifrån ras, i interaktion med samhället. Varpå tidigare forskning bland annat föreslår strategin, att adopterade utvecklar en stolthet i sitt icke-svenska ursprung med stöd och uppmuntran från adoptivföräldrarna (Ferrari, Ranieri, Barni & Rosnati, 2015; Hübinette & Andersson, 2012; Hübinette & Tigervall, 2008, 2009; Lind, 2011, 2012; Lindgren & Zetterqvist Nelson, 2013; Martinell Barfoed, 2008). Andra strategier är att man som adopterad förnekar och ignorerar sin icke-vita kropp till exempel genom att agera "översvenskt" eller att nyttja sina svenska språkkunskaper för att hävda sin "svenskhet" för

allmänheten (Hübinette & Tigervall, 2008; Irhammar & Cederblad, 2006). Vidare framkommer det att adopterade ibland tonar ned människors främlingsfientliga beteende med ursäkter som att hen "hade en dålig dag" eller "inte visste bättre" (Hübinette & Andersson, 2012; Hübinette & Tigervall, 2008, 2009). Enligt Hübinette och Tigervall (2009) är en vanligt förekommande strategi som adoptivföräldrar använder, ett osynliggörande av den strukturella diskriminering som adopterade utsätts för genom att förklara särbehandlingen med att alla barn kan drabbas av olika problem. Detta kan bero på att det föreligger ett starkt obehag och nästintill motstånd bland adoptivföräldrar att tala om särbehandlingen som adoptivbarnen utsätts för (a.a. 2009).

1.1.5. Samhällets okunskap samt risk för inre konflikter

Vidare är vår uppfattning, med hänsyn till den litteratur samt tidigare forskning som vi tagit del av, att adoption i allmänhet är något som de flesta i dagens samhället saknar grundläggande kunskaper om (se till exempel Hübinette & Tigervall, 2008). Utifrån denna föreställning fann vi det särskilt intressant att tidigare forskning tar upp att frågeställningar rörande ursprung, som utövas med en slags kollektiv "blindhet" för dess konsekvenser, kan komma att påverka de adopterades identitetsuppfattning. Detta kan enligt Dalen (2007) resultera i en ambivalent inre konflikt hos de adopterade om deras egen uppfattning av sin etniska identifikation inte överensstämmer med hur omvärlden kategoriserar dem. Med andra ord, adopterade upplever vanligtvis sig själva som svenskar, dock bekräftas aldrig denna identitetsuppfattning utav omgivningen. Hur mycket man som adopterad än önskar att bli sedd som svensk, med hänsyn till att man bland annat äger ett svenskt medborgarskap och ett svenskt namn samt växt upp i en svensk kultur, så är den generella upplevelsen bland adopterade att de aldrig kommer att kunna bli hundra procent svenska (Borczyskowski et.al, 2005; Dalen, 2007; Ferrari et.al, 2015; Hjern et.al, 2002; Hübinette & Andersson, 2012; Hübinette & Tigervall, 2008, 2009; Irhammar & Bengtsson, 2008; Irhammar & Cederblad, 2006; Lind, 2012; Martinell Barfoed, 2008; Yngvesson, 2003). Internationellt adopterade hamnar med andra ord mittemellan dikotomin vita-invandrare vilket kan upplevas som frustrerande (Hübinette & Andersson, 2012). Oavsett att det svenska samhället officiellt förespråkar värdet av mångkultur, så kan vi utifrån tidigare forskning konstatera att det trots

allt pågår en övergripande fientlig behandling av icke-svenskar i det offentliga rummet (Lind, 2012). Vidare kan vi notera att individers känsla av tillhörighet är en individuell process i ständig förändring som även är beroende utav tid och mellanmänskliga relationer i sociala externa sammanhang (Grotevant, 2008; Irhammar & Bengtsson, 2008).

2. Syfte & Frågeställningar

Med hänsyn till tidigare forskning beträffande samhällets okunskap rörande adoption i allmänhet, adopterades potentiella identitetsvårigheter samt de risker som presenteras beträffande adopterades psykiska mående, växte vårt intresse fram att utforska adopterades perspektiv beträffande behov av särskilt stöd. Något vi uppfattar är problematiskt utifrån tidigare forskning som vi har tagit del av ovan, är att adopterade betraktas som en sårbar grupp i samhället jämfört med icke-adopterade. Detta med utgångspunkt i att de har vissa villkor med sig i bagaget som kan komma att påverka deras psykiska mående destruktivt, såsom traumatiskt brott med sitt ursprung, vilket kan frambringa en känsla av förlust och sorg (Andershed et.al, 2007; Hübinette & Andersson, 2012; Lindblad, Hjern & Vinnerljung, 2007; MFoF, 2016; Neil, 2011). Med utgångspunkt i detta fann vi det intressant att undersöka huruvida adopterade själva upplever sig ha ett behov av särskilt stöd eller alternativt önskar vidare insatser från samhället för att kunna hantera det vardagliga livet av att leva som adopterad i samtida Sverige. Det stöd vi ämnar undersöka är informellt stöd från individens nätverk, formellt stöd såsom tjänster via professionella eller föreningar för adopterade samt annat stöd som individen själv upplever är stödjande såsom diverse skönlitterära-, kulturella- och mediala verk.

Syfte

Vårt syfte med studien är att undersöka om vuxna internationellt adopterade upplever att de från den dag man kom till Sverige fram tills idag har haft ett behov av särskilt informellt, formellt eller annat stöd, utifrån att leva som adopterad i samhället. Vidare är vår avsikt att granska hur vuxna internationellt adopterade har upplevt och upplever utbudet samt tillgängligheten av särskilt utformat stöd för adopterade, därtill om dessa former av stöd har levt upp till de adopterades behov och förväntan.

Frågeställningar

Studien utgår från följande tre frågeställningar:

- Har det under uppväxten funnits och finns det, idag, ett behov av särskilt stöd utifrån att leva som internationellt adopterad i samhället och i så fall vad kan de bakomliggande orsakerna vara?
- Hur har adopterade upplevt utbudet av informellt, formellt stöd samt annat stöd för internationellt adopterade i samhället från det att de kom till Sverige fram tills idag?
- Vilka fler former av särskilt utformat stöd för adopterade skulle internationellt adopterade eventuellt vara i behov av alternativt önska att det fanns?

2.1. Studiens relevans för socialt arbete

Meeuwisse och Swärd (2002) diskuterar olika kriterier som krävs för att definiera ett socialt problem. Sammantaget anser författarna att det inte finns givna regler som entydigt kan förklara vad ett socialt problem är, då samtliga problem tolkas utifrån skilda perspektiv samt är beroende utav tid och rum. Däremot beskriver författarna några allmänna kriterier som betonas i diverse definitioner av sociala problem. Exempelvis förknippas sociala problem direkt eller indirekt med brister och sociala omständigheter i samhället, utifrån antagandet att avståndet mellan vad som uppfattas som normalt i den sociala sfären kontra icke önskvärt, får negativa följder för vissa medborgargrupper såsom att någon far illa psykiskt eller fysiskt.

Utifrån vårt perspektiv är medborgargruppen internationellt adopterade utsatta för ett socialt problem som är beroende utav sociala omständigheter och brister i samhället. Genom att den vita kroppen är en given självklarhet i samtida Sverige följer problemet att människor med annan hudfärg, såsom adopterade, bemöts annorlunda vilket i tidigare forskning främst har utmärkts i form av psykisk utsatthet utifrån särbehandling (Hübinette & Tigervall, 2008). Med utgångspunkt i denna föreställning är förhoppningen med vår studie att den ska bidra till en bättre förståelse för de adopterades röster, varpå vi anser att kvalitativa intervjuer är den mest adekvata metoden för vår undersökning. Vi menar att en grundlig förståelse för en allmän samhällsnivå för de adopterades synvinklar är relevant samt kan stödja och vidareutveckla samhällets kontakt och arbete med adopterade utifrån deras behov och

önskemål beträffande förslagsvis olika stöd- och behandlingsinsatser (se Bryman, 2011). Detta omfattar med andra ord även socionomer som i olika sammanhang kan möta adopterade i sitt arbete, och därav upplever vi att detta ämne är betydelsefullt för socialt arbete.

3. Kunskapsöversikt och Tidigare forskning

Vår ambition var inledningsvis att hitta vetenskapliga arbeten som diskuterar behovet av stöd utifrån att leva som adopterad i Sverige samt stödets innebörd. Vi har dock under arbetsprocessens gång inte funnit någon adekvat tidigare forskning som behandlar detta ämnesområde. Med utgångspunkt i detta har vi istället valt att studera vilka former av stöd som erbjuds till adopterade i samhället, samt beakta forskares rekommendationer kring förslag på stödåtgärder beträffande adoptionsområdet som bör vidareutvecklas. Vidare har vi under avsnitt *“2.4. Tidigare forskning om den samhälleliga kontextens inverkan på adopterade”* valt ut vetenskapliga arbeten, med hänsyn till utgivningsår, som på olika sätt behandlar det svenska samhällets struktur och bemötande i relation till adopterades egna upplevelser. Anledningen till varför detta fokus valdes var för att vi finner det relevant att beakta aspekter av hur samhället bemöter adopterade samt hur denna behandling upplevs och hanteras av de adopterade. Detta med utgångspunkt i vår föreställning om att mänskliga interaktioner kan ha en väsentlig påverkan på adopterades känslor beträffande behov av särskilt stöd.

Avsnittet är strukturerat enligt följande: Inledningsvis presenterar vi definitioner av formellt och informellt stöd, sedan följer en övergripande beskrivning av vilka former av formellt och annat stöd som vi funnit för adopterade i samtida Sverige. De två sista delarna består av utvald tidigare forskning samt forskares rekommendationer av stödåtgärder. Avslutningsvis diskuterar vi tidigare forsknings relevans för studiens syfte och frågeställning.

Genom denna systematisering är vår förhoppning att detta avsnitt ska hjälpa oss att bli medvetna om det befintliga kunskapsläget gällande socialt stöd i Sverige, få ökad insikt om vilka stödåtgärder som bör vidareutvecklas enligt tidigare forskning samt på vilket sätt som samhällets bemötande inverkar på adopterades behov av stöd.

3.1. Definition av formellt och informellt stöd

Definitionen av stöd avser en social process där människor ger och får stöd av andra människor i sociala relationer (House, Umberson & Landis, 1988). Vidare nämner Sigurðardóttir (2009) två former av socialt stöd, det formella och det informella stödet, vilka innefattar olika egenskaper som ger olika sorters kvaliteter. Definitionen av formellt stöd innefattar professionella tjänster som utövas både kommunalt och privat, samt frivilligorganisationer och adoptionsföreningar (Vaux, 1988). Informellt stöd består istället av sociala relationer i individens nätverk, där exempelvis familj och vänner ingår (House et.al, 1988). Vidare anses det informella stödet vara mer anpassningsbart till föränderliga önskemål och behov (Vaux, 1988). Därutöver är vår tolkning att diverse skönlitterära-, kulturella- och mediala verk kan klassificeras som annat stöd utifrån att individen själv upplever det vara stödjande.

3.2. Former av formellt stöd

3.2.1. Socialnämnden

Efter att adoptionen har genomförts är det Socialnämnden som ansvarar för att erbjuda adoptivfamiljer den hjälp som de kan vara i behov av, såsom samspelsstöd (5 kap. 1§ socialtjänstlagen). Vidare kan adopterade och adoptivföräldrar söka stöd och rådgivning såväl kommunalt som privat, exempelvis i form av samtal, hos bland annat familjerådgivningen, kurator inom barnhälsovården, skolomsorgen, ungdomsmottagningen eller hos barn- och ungdomspsykiatri (MFoF, 2016).

3.2.2. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF, är en statlig myndighet vars huvudsakliga uppgift är att arbeta för att internationella adoptioner till Sverige sker på ett etiskt och lagligt sätt (MFoF, 2016). Vidare arbetar MFoF med familjerådgivning, föräldraskapsstöd samt frågor som avser socialnämndens familjerättsliga uppdrag (a.a. 2016).

Följaktligen har MFoF en hemsida där de hänvisar adopterade och deras familjer som söker stöd till en rad olika mottagningar i Sverige. Beroende på vilket form av stöd eller rådgivning adopterade eller adoptivfamiljer söker kan de träffa både socionomer, psykologer, logopedier och präster som är specialiserade på olika områden. Det kan vara stöd i form av bland annat samtal, råd vid psykisk ohälsa, råd till adoptivföräldrar samt frågor som berör tvåspråkighet och skolstart. Råd och stöd kan antingen ske via telefonkontakt eller via fysisk kontakt beroende på vart mottagningarna geografiskt sätt befinner sig (a.a. 2016).

3.2.3. Adoptionscentrum

Adoptionscentrum är en ideell medlemsorganisation som arbetar utifrån områdena; förening, förmedling och bistånd. Grundläggande för Adoptionscentrums arbete, är FN:s konvention om barnets rättigheter och “Haagkonvention om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner” (SFS 1997:191; Adoptionscentrum, 2016). Varje enskild avdelning på Adoptionscentrum har särskilda kontaktpersoner som kan ge råd gällande frågor om adoption. Kontaktpersonerna är allt som oftast själva adoptivföräldrar och kan erbjuda stöd via telefon till framtida adoptivföräldrar (a.a. 2016).

Övergripande bristfällig information

Sammantaget har vi inte funnit någon information huruvida samtliga parter, som presenteras ovan och erbjuder stöd, har någon specificerad utbildning eller kunskap angående adoption i allmänhet. Det framgår inte heller om ovannämnda insatser är särskilt riktade till adopterade. Vidare anser vi att det generellt är bristfällig information beträffande huruvida följande stödinsatser är kostnadsfria eller inte.

3.2.4. Adoptionsföreningar

En annan form av formellt stöd som vi funnit är adoptionsföreningar. De flesta föreningar är riktade mot adopterade i allmänhet varav en del är geografiskt bundna till en viss stad i Sverige. Därutöver finns det även föreningar som enbart omfattar adopterade från vissa länder. Exempel på föreningar som vi hittat finns tillgängliga för adopterade idag är följande;

AFK - Adopterade koreaners förening (2016) som erbjuder ett kontaktnät där adopterade koreaner kan mötas och dela upplevelser. AKF har ansvar för olika hemsidor och diskussionsforum, samt anordnar årliga aktiviteter såsom föreläsningar om adopterades ursprung och koreansk kultur samt workshops.

AFO - Organisationen för vuxna adopterade och fosterbarn (2015) har ett nätverk som kan hjälpa adopterade vid röttersökning samt ge stöd och rådgivning beträffande frågor om sin adoption. Föreningen arrangerar träffar för social samvaro och individuella möten.

3.3. Annat stöd

Följande förslag berör diverse skönlitterära-, kulturella- samt mediala verk som behandlar adoption i allmänhet och som adopterade kan uppleva som stöd. Exempelvis har vi via hemsidan Barnens vänner (2014) funnit ett fåtal barnböcker som handlar om adopterade, bland annat *Stålmannen*, *Moses och jag* skriven av Dan Höjer och Lotta Höjer samt *Hjärtat mitt* författad av Dan Höjer. Därutöver har vi via MFoF (2016) hittat en rad självbiografier skrivna av adopterade, såsom Jeanette Wintersons bok *Varför vara lycklig när du kan vara normal?* och *Gul utanpå* författad av Patrik Lundgren. Vidare har vi bland annat hittat följande: dokumentärer som exempelvis *Adoptionens pris*, *Adoption och längtan efter kärlek* (a.a. 2016) samt *Somewhere in between*, tv-programmet *Spårlöst* (tv 4, 2016), filmen *Att mötas – sett med det adopterade barnets ögon* (MFoF, 2016), ett radioprogram med *Marika Carlsson* som deltagit i ett sommarprat i P1 Sveriges radio (a.a. 2016) samt en podcast vid namn *Adoptionspodden* (Paez, 2015).

3.4. Tidigare forskning om den samhälleliga kontextens inverkan på adopterade

I detta avsnitt har vi valt att presentera fem utvalda studier (se avsnitt 5.6.

Informationssökning för hur vi fann dem) som är empiriskt förankrade i två teman:

“Färgblindhet - en social konstruktion”; “Betydelsen av tid och rum”. Dessa teman har växt fram utifrån övergripande likheter mellan studiernas resultat, varav efter att respektive tema presenterats följer en kort sammanfattning av studiernas mest centrala slutledningar.

Därutöver redogör vi även för forskares rekommendationer av stödåtgärder samt tidigare forsknings relevans för studiens syfte och frågeställningar.

3.4.1. Färgblindhet - en social konstruktion

De svenska forskarna Hübinette och Tigervall har skrivit artikeln *To be Non-white in a Colour-Blind Society: Conversations with Adoptees and Adoptive Parents in Sweden on Everyday Racism* (2009) samt författat boken *Adoption med förhinder* (2008). Båda publikationerna presenterar resultat från deras forskningsprojekt *Adoption, diskriminering och etnisk identitet* som genomfördes under 2007. Syftet med projektet var att studera hur adoptivföräldrar samt adopterade förhåller sig till upplevelser av diskriminering i samhället baserat på icke-vitt utseende samt hur erfarenheterna inverkar på deras identitetsutveckling. Projektets empiriska material baseras på 20 kvalitativa intervjuer med vuxna internationellt adopterade samt 8 intervjuer med adoptivföräldrar till internationellt adopterade barn. Studien grundas på ett socialkonstruktivistiskt perspektiv (se vidare förklaring i avsnitt 4.1. Socialkonstruktivism) där begrepp som svenskhet och vithet (re)produceras. Projektet åskådliggjorde att föreställningen av Sverige som en antirasistisk nation provoceras. Resultat från empirin visade att adopterades utländska utseende verkar vara en betydande orsak till varför man utsätts för diskriminering i Sverige. Varpå Hübinette och Tigervall föreslår att för en förändring ska ske måste samhällets färgblindhet kasseras och problematiken med diskriminering på grund av ras är tvunget att börja talas om offentligt på en samhällelig nivå.

Liknande slutsatser gällande förtegenhet kring ras kommer Hübinette & Andersson (2012) fram till i sin artikel *Between colourblindness and ethnicisation - Transnational adoptees and race in a Swedish context*. Artikeln baseras delvis på det ovannämnda projektet *Adoption, diskriminering och etnisk identitet* som genomfördes under 2007 av Hübinette och Tigervall samt delvis på dokument som berör fakta om adoption i Sverige. Studiens fokus är att utforska hur diskursiva villkor gällande ras och etnicitet förekommer i adopterades dagliga liv. Författarna diskuterar att med hänsyn till att Sverige är det land med den högsta andelen internationella adoptioner i världen, har det skapats en föreställning om att landet är en antirasistisk nation samt att kärnaspekten av svenskhet är visualiserat med vithet, även om detta inte uttrycks offentligt. Studiens resultat är att det förekommer en oenighet i samhället

som utgörs av att adopterade själva har erfarit rasism gällande deras icke-vita utseende, vilket den svenska nationen inte vill erkänna utifrån föreställningen om att Sverige präglas av färgblindhet. Slutsatsen är att den implicita normativa och konstruerade vithet som existerar i samhället bidrar till en tystnad kring hur adopterade blir instängda mellan vita - invandrare.

Vidare underbygger Judith Lind (2012) de ovannämnda forskningarnas resultat då hon i sin artikel *'As Swedish as anybody else' or 'Swedish, but also something else'? Discourses on transnational adoptee identities in Sweden* kommer fram till likartade resonemang rörande svenskhetens association med vithet samt att ras uppfattas vara ett tabubelagt samtalsämne inom den offentliga sfären. Artikeln undersöker i 9 fokusgruppsdiskussioner hur 22 unga vuxna internationellt adopterade tänker på kulturens betydelse för sin identitet och självkänsla. Dessa redogörelser vägdes sedan samman med resultaten från författarens tidigare studie *Roots, origins and backgrounds: An analysis of their meanings in the creation of adoptive families in Sweden* (2011)², som granskade vägledning och informationsmaterial publicerat av Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor³ mellan 1972-2004. Lind understryker i artikeln från 2012 att det förekommer en obekvämlighet att tala om ras varpå begreppet oftast ersätts med andra ord såsom etnicitet. Därutöver redogör författaren för Mattssons (2005) principer om vad som utgör svenskhet och därmed dess gränser. För att kvalificeras som autentisk svensk måste man enligt Mattsson uppfylla samtliga kriterier och gör man inte det så kan man inte förvänta sig att definieras som svensk i alla kontexter. Artikelns resultat redovisar att konsekvenserna av att vara synligt icke-vita är ett återkommande tema i de adopterades berättelser varav deras generella upplevda svenskhet ofta ifrågasätts. Avslutningsvis poängterar författaren att internationellt adopterades känsla av svensk tillhörighet måste stöttas av ett utvidgat samhällsklimat där svenskhet inte bara inkluderar de med vita kroppar.

Sammanfattningsvis belyser detta tema att adopterades exotiska utseende är en avgörande faktor beträffande hur de bemöts i samhället. Med andra ord utmanas Sveriges föreställning

² Bägge studierna Lind (2011, 2012) är en del av ett större forskningsprojekt vars övergripande syfte är att analysera de varierande betydelser som tillskrivs internationella adopterades ursprungskultur av MFoF via informationsbroschyrer, nyhetsbrev och andra dokument i relation till adopterade själva.

³ Numera Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF.

om att vara ett land som präglas av färgblindhet. Vidare omfattar detta tema att man i samhället inte talar om ras offentligt, vilket resulterar i att problematik relaterat till ras osynliggörs. Slutligen belyser studierna att samhällets konstruerade färgblinda norm måste avfärdas samt att diskriminering utifrån ras behöver lyftas offentligt för att främja ett utvidgat samhällsklimat, där svenskhet innefattar alla hudfärger.

3.4.2. Betydelsen av tid och rum

I en svensk avhandling *Berättelser om adoption* författad av Elizabeth Martinell Barfoed (2008) granskas hur vuxna adopterade skapar mening och berättar sina adoptionshistorier i förhållande till hur dagliga tidningar framställer adoption, för att fånga interaktionen dem emellan. Studiens syfte är att utforska hur beskrivningar om adoption gestaltas i olika miljöer. Studien utgår från ett konstruktionistiskt perspektiv (se vidare förklaring i avsnitt 4.1. Socialkonstruktivism). Empirin består utav 20 individuella intervjuer med vuxna adopterade, en fokusgruppintervju med 9 föreningsaktiva adopterade samt 117 publicerade artiklar om adoption i dagspress under åren 2003-2005. Studiens resultat visar att adoption kan framställas i utbredda termer utifrån olika perspektiv baserat på adoptionserfarenheter. Följaktligen redogörs hur ett *kompllicerat* perspektiv, som förslagsvis baseras på traumatiska omständigheter före adoptionen, kan konstruera adoptivbarn som övergivna jämfört med ett *okompllicerat* synsätt som skildrar barnen som efterlängtrade önskebarn. Vidare framkommer det att perspektiven påvisar samband med olika mediediskurser. Exempelvis är diskursen *adoption-som-problem* något som den *komplicerade* berättelselogiken finner stöd i, medan adoptionsberättelser med en *okomplicerad* inställning utgår ifrån diskursen *adoption-som-lösning*. Följaktligen belyser studien att samhällets olika föreskrivna tolkningsramar och mediediskurser beträffande adoptionsområdet, med hänsyn till tid och rum, implicit influerar på de adopterades konstruktioner av sina berättelser. Avslutningsvis menar författaren att berättelser ingår i större sammanhang och är beroende utav kulturella förankrade uppfattningar som avgränsar vad för skildringar som kan beskrivas och hur de kan framställas.

Innebörden av adopterades *komplicerade* och *okomplicerade* perspektiv som Martinell Barfoed (2008) redogör för utifrån intervjuer uppfattas vara förankrat med samhällets

mediediskurser varav därmed har tid och rum en central påverkan på hur de adopterade skapar mening och berättar om sin adoptionshistoria. Snarlika slutsatser framkommer i den svenska studien *Here and now – there and then: Narrative time and space in intercountry adoptees' stories about background, origin and roots* skriven av forskarna Cecilia Lindgren och Karin Zetterqvist Nelson (2013). Studiens syfte är att granska vilka betydelser som adopterade själva hänför till härkomst i relation till tid och rum bland de adopterades berättelser. Det empiriska materialet består utav 22 internationellt adopterade som deltog i fokusgruppsamtal. Studiens resultat visar att det förekom två motsatta berättelser bland de adopterade som kan förknippas med Martinell Barfoeds (2008) *komplicerade* och *okomplicerade* perspektiv. Den första, *här-och-nu* fokuserar på de adopterades liv i Sverige idag varpå bakgrund och rötter inte värderas som viktiga delar i deras livsberättelser och har likheter med det *okomplicerade* perspektivet. Den andra, *där-och-då* skildrar motsättningen då adoptionen och övergivandet betonas som avgörande för hur de adopterades liv utformades och är snarlik med det *komplicerade* perspektivet. Dessa historier menar författarna redogör för att tids- och rumsdimensionen är dominerande aspekter i de adopterades beskrivningar.

En sammanfattande slutsats som dessa studier redovisar är att det huvudsakligen existerar två motsatta perspektiv bland de adopterades beskrivningar som skildrar deras inställning till att vara adopterade: *här-och-nu*/icke-komplicerade perspektiv kontra *där-och-då*/komplicerade perspektiv. Vidare framkommer att den implicita interaktionen mellan samhället i förhållande till hur de adopterade skildrar sina historier om ursprung, etc. har en avsevärd påverkan på de adopterade. De adopterades konstruktioner av sina berättelser influeras och begränsas utav samhällets rådande tolkningsramar och (medie)diskurser beträffande adoptionsområdet. Tids- och rumaspekten är därmed betydande.

3.5. Forskares rekommendationer av stödåtgärder

Inledningsvis resonerar Vinnerljung och Sundell (2007) kring att det inte förekommer någonting som distinkt förespråkar ett krav på allmänt riktade insatser till adoptivfamiljer. Emellertid understryker författarna att det är essentiellt att adopterade samt adoptivfamiljer träffar professionella med adekvat kännedom om adoption samt att de som frågar efter hjälp erhåller sina önskemål tillfredsställda.

Vidare diskuteras det i ett flertal tidigare forskningar förslag på specificerade stödåtgärder som borde vidareutvecklas till förmån för de adopterades bästa. Exempelvis förespråkar Borczyskowski et.al. (2005) och Lindblad (2002) att läkare samt yrkesverksamma inom vuxenpsykiatri bör informeras om den ökade risk för självmordsförsök som förekommer bland adopterade. Följaktligen bör även adoptionsorganisationer och blivande adoptivföräldrar upplysas om de psykiska riskerna. Vidare nämns att det är viktigt för de adopterade att adoptivföräldrarna vågar prata om den diskriminering som adoptivbarnen kan utsättas för då ingen bekräftelse från familjen att man som adopterad ser annorlunda ut kan generera skamkänslor (Hübinette & Andersson, 2012). Vidare diskuterar Lindgren och Zetterqvist Nelson (2013) att socialarbetare som möter adopterade bör organisera sin rådgivning med hänsyn till tids- och rumsdimensionerna *här-och-nu* samt *där-och-då*. Denna strategi kan hjälpa de adopterade att reda ut sina tankar om ursprung genom att låta dem själva tala om vad som är viktigt utifrån deras perspektiv. Därutöver föreslås bland annat att diskussion- och samtalsgrupper kan vara lämpliga tjänster samt att skolan kan bidra till att skapa en mer utvecklingsbefrämjande och lyhörd miljö för adopterade genom förslagsvis suicidpreventivt arbete samt åtgärder mot rasism (Grotevant, 2008; Lindblad, 2002). Viktigt att belysa är att det några studier kortfattat beskriver förslag på stödåtgärder som adopterade själva uttryckt en önskan om. Till exempel har man föreslagit att de biologiska föräldrarna för adopterade barn (om möjligt) bör ingå i ett nationellt register, att adopterade bör ha rätt till hemspråksundervisning samt till ekonomiskt stöd för aktiviteter gällande röttersökning såsom återresor till födelseländerna (Lind, 2011, 2012).

Vår uppfattning är, med hänsyn till att vi tagit del av inlägg som adopterade skrivit i adoptionsgrupper på Facebook, att adopterade även kan ha ett behov av att få träffa och tala med andra adopterade, vilket vi tror kan gynna deras självkänsla i att inte vara ensam.

Sammanfattning

Inledningsvis har vi definierat innebörden av informellt, formellt och annat stöd. Därefter följer en redogörelse för exempel på olika former av kommunalt, privat samt annat stöd som vi har hittat. Vidare har vi redovisat utvalda tidigare forskningar som diskuterar den samhälleliga kontextens inverkan på adopterade, samt presenterat förslag på stödåtgärder enligt forskares rekommendationer.

3.6. Tidigare forsknings relevans för studiens syfte & frågeställningar

Sammantaget har vi under arbetsprocessens gång, vid inläsning av tidigare forskning, kommit till insikt med att samhällets bemötande gentemot adopterade kan ha en inverkan på deras mående och beteende. Med utgångspunkt i detta finner vi det relevant att i vår studie beakta adopterade i relation till samhällskontexten. Då vår föreställning är att adopterades upplevelser beträffande behov av särskilt stöd utifrån att leva som adopterad delvis kan hänga samman med hur samhället via sociala interaktioner behandlar adopterade.

Utifrån de utvalda tidigare forskningar som redovisats ovan fann vi ett mönster i fyra av dem beträffande deras val av metod, då de på olika sätt samtalar med adopterade för att belysa deras perspektiv. Med hänsyn till detta ansåg vi att kvalitativa intervjuer var en lämplig metod för att undersöka adopterades tankar samt uppfattningar för att få svar på vår studies syfte och frågeställningar (se mer ingående beskrivning i avsnitt 5. Metod och metodologiska överväganden).

Då vi inte funnit någon adekvat forskning utifrån adopterades synvinklar som belyst deras behov av särskilt stöd är vårt mål att vår studie ska bidra till att denna kunskapslucka åskådliggörs så att detta tomrum kan fyllas.

4. Teoretiska utgångspunkter

Vår studie utgår ifrån de teoretiska perspektiven socialkonstruktivism samt symbolisk interaktionism. Vidare har vi valt olika kategoriseringar av socialt stöd som teoretisk utgångspunkt, bland annat i förhållande till den stödjande innebörden av självhjälpssgrupper samt nätverksteori.

4.1. Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivismen är ett teoretiskt perspektiv som har ett kritiskt förhållningssätt mot att det skulle finnas någon verklig sanning eller essens (Barlebo Wennerberg, 2010).

Utgångspunkten för perspektivet är att verkligheten består av sociala konstruktioner och kan därför inte ge uttryck för föremål ur en objektiv aspekt (Sahlin, 2013). Genom att tillämpa socialkonstruktivismen ger det en förklaring till att människans uppfattning om sig ”själv” allt som oftast är en återspeglning av hur andra människor ser på en (Lakey & Cohen, 2000).

Socialkonstruktivismen eftersträvar att uppenbara det som vi människor anser är det naturliga. Exempelvis är innebörden av socialt stöd något som är konstruerat och förutbestämt i relationen mellan människor varpå vad som räknas som stöd beror på den aktuella kontexten. Det som av individer upplevs som socialt stöd i ett sammanhang behöver inte nödvändigtvis göra det i ett annat (Barlebo Wennerberg, 2010).

Normer

Centralt för socialkonstruktivismen är hur sociala konstruktioner bygger upp olika normer i samhället. Normer består utav skilda mönster som konstrueras utav människor utifrån en föreställning om att något ska definieras som normalt och eftersträvansvärt bland majoriteten i samhället (Meeuwisse & Swärd, 2013; Östnäs, 2007). Liksom Bäck-Wiklund och Johansson (2012) framhäver så tas normaliteten för givet och genom att begreppet normalt existerar har människor skapat en bild av att vissa specifika egenskaper uppfyller begreppets innebörd och allt annat betraktas vara avvikande. Man föds alltså inte som social avvikare, utan det är något som samhället tillskriver individer genom relationella interaktioner, då majoriteter äger

tolkningsföreträdare och stämpningsmakt att befästa nedlåtande tankesätt om omständigheter som skiljer sig från det normala (Lindgren, 2002).

Makt (re)produceras genom sociala konstruktioner

Vår tolkning är att utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv kan maktförhållanden (re)produceras genom sociala konstruktioner, som är skapade av människor i sociala processer. Skau (2007) poängterar att makt är nödvändigt för att kunna hjälpa, men det är också betydelsefullt att minnas att makt i sig varken är positiv eller negativ utan avgörs utifrån vad makten används till. I tidigare forskning framgår det (se exempel Hübinette & Tigervall, 2009) att asymmetriska maktförhållanden existerar i vardagen. Varpå sådant maktförhållande innebär att den parten som har mer makt och kontroll, i det här fallet den vita majoritetsbefolkningen, stärker sin makt i samband med att de ges möjlighet att styra vilka förhållanden som det ska väckas misstro mot, såsom människor med mörk hudfärg (Eide & Eide, 2006; Engdahl, 2011). Annan makt som framkommer i tidigare forskning (se exempel Martinell Barfoed, 2008) är att språket har ett maktvärde utifrån att beroende på hur man talar eller inte talar om exempelvis adoption, inom förslagsvis media, så kan bilden som förmedlas av adopterade i samhället påverka och omedvetet styra hur människor tänker kring samt bemöter adopterade (Börjesson & Rehn, 2009).

Familjemönster som sociala konstruktioner

Utöver de samhällsnormer som existerar finns det gott om stereotyper som innebär att man reducerar något som egentligen är komplext till att endast omfatta några få egenskaper (Hall, 1997). Exempel på en stereotyp är bilden av kärnfamilj. Regnér (2006) menar att det finns olika uppfattningar kring hur familjer ser ut, vanligtvis har människor en internaliserad familjebild som grundas i den familjekonstellation som individen i fråga har vuxit upp i. Utifrån detta resonemang finns det ingen entydig uppfattning om hur familjer ska se ut, men majoriteten i samtida Sverige refererar vanligtvis till bilden av en stereotypisk kärnfamilj bestående utav en mamma, pappa och barn med biologiska band (Wennesjö & Raneke, 2012). Barlebo Wennerberg (2010) förklarar att denna implicita mall är konstruerad via sociala processer som har kommit överens om att detta familjemönster ska ses som samhällets normativa ideal. Vidare betonas det i tidigare forskning att blodsband tillskrivs en

grundläggande betydelse i Sverige för vad som betraktas vara en "riktig" familj. Adoptivfamiljer observeras därmed som abnorma, vilket kan påverka hur de blir bemötta såsom exempelvis stigmatisering (Bäck-Wiklund & Johansson, 2012; Hübinette & Andersson, 2012; Lind, 2011; Martinell Barfoed, 2008; Neil, 2011).

4.2. Symbolisk Interaktionism

Symbolisk interaktionism är ett annat teoretiskt perspektiv, som inspirerats av socialkonstruktivismen (Lakey & Cohen, 2000). I likhet med socialkonstruktivismen menar symbolisk interaktionism att samhället konstrueras genom människors interaktioner samt handlingar (Burr, 2003). Enligt Lakey och Cohen (2000) kan symbolisk interaktionism bidra till välbefinnande hos människor genom att via interaktioner tillhandahålla socialt stöd som bygger upp deras självkänsla samt hjälper dem att vidmakthålla sina identiteter.

Utifrån symbolisk interaktionism betraktas människan som en social produkt, vars identitet konstrueras och omformas utifrån de roller som skapas i samspelet mellan människor (Lakey & Cohen, 2000; Lindgren, 2002). Lakey och Cohen (2000) förklarar att en människa kan innehålla flera roller, exempelvis mamma, kollega, fotbollsspelare, etc. Dessa rollspel benämner Goffman (2009) som "framträdande" och han belyser att framträdandena socialiseras och omvandlas för att uppfylla de givna förväntningar som finns i samhället baserat på rådande normer. Det är i den sociala interaktionen som förväntningar konstrueras, vilket leder till att, beroende på vilken kontext personer befinner sig i, kan förväntningarna se annorlunda ut (Goffman, 2009). Enligt Patton (2002) kan människors beteende enbart förklaras utifrån det sociala sammanhanget som individer ingår i.

Stigma

Angelöw och Jonsson (2000) förklarar att inom symbolisk interaktionism är stigma ett essentiellt begrepp och en form av social kontroll som förutsätter att det finns asymmetriska maktförhållanden. Vidare diskuterar Goffman (1972) att stigma skapas i interaktionen mellan människor, då människor vid en primär anblick tillskriver individer egenskaper baserat på exempelvis beteende. Utifrån dessa primära intryck konstruerar människor förväntningar baserat på rådande samhällsnormer beträffande hur individer ska bete sig i sociala

sammanhang. Om personer avviker från förväntningarna, bemöts de av stigmatisering eftersom deras beteende anses vara abnorma (a.a. 1972). Vidare redogör Forkby och Liljeholm Hansson (2011) för Goffmans beskrivning av att det finns tre olika typer av stigma. Den första är kroppsliga stigma, vilket beror på kroppsliga missbildningar. Den andra är karaktärsstigma som innebär att det finns fläckar på den personliga karaktären, såsom att man har erfarenheter av brottslighet. Den tredje kallas för gruppstigma och innebär att stigma är stambetingade, det vill säga att de kan ärvas över generationer som exempelvis ras eller klass (a.a. 2011).

4.3. Kategoriseringar av socialt stöd

Det var i början på 1970-talet som begreppet socialt stöd presenterades inom forskning kring människans hälsa (Cohen & Syme, 1985), därefter har definitionen av socialt stöd kommit att få många olika betydelser (Rydén & Stenström, 1994). Gemensamt för samtliga definitioner är att socialt stöd som teori innefattar en social process där människor ger och får stöd av andra människor i sociala relationer (House et.al, 1988). Socialt stöd kan förmedlas på olika sätt i olika former, antingen från familjen, vänner, via kommunala verksamheter eller privata organisationer och så vidare (Hedin, 1994).

Exempel på olika stöd är enligt Hedin (1994) och Sarafino (2008) följande:

Emotionellt stöd sker via förmedling och uttryck kring känslor, vilket kan anträffas både genom kroppsspråket och verbalt. Den person som utövar emotionellt stöd lyssnar och visar att hen bryr sig om det som individen i fråga uttrycker känslor kring.

Feedback har sin utgångspunkt i att ge en person bekräftelse angående det hen gör och känner i olika sammanhang. Allt som oftast handlar det om att individen ges konstruktiv kritik via rådgivning angående sin attityd samt sitt beteende.

Kunskapsstöd förmedlas genom att personen i fråga erhåller kunskap som bidrar till ökad trygghet.

Vidare diskuterar Hedin (1994) *det spontana stödet* som vanligtvis associeras till att människor i individens sociala nätverk reglerar på att hen inte mår så bra och erbjuder då stöd.

Huruvida personer erbjuds stöd eller inte, kan bero på antingen dem själva eller på omgivningen (Sarafino, 2008), men enligt Hedin (1994) är det många människor som inte får det stöd som de skulle vilja ha eller är i behov av. De huvudsakliga orsakerna till att det förekommer en brist på stöd, beror på att personens problem inte är synligt och att personen själv inte uttrycker behovet av stöd, eller att det i samhället saknas resurser som bemöter behovet som personen i fråga har (Sarafino, 2008).

Självhjälpsgrupper som socialt stöd

Borkman (1976) belyser innebörden av erfarenhetskunskap utifrån självhjälpsgrupper som socialt stöd. Varpå en självhjälpsgrupp definieras som serviceinriktade frivilliga sällskap av individer som har ett gemensamt problem som binder dem samman för att ta uti med bekymret utifrån stöd i varandra. Vidare innebär erfarenhetskunskap en slags sanning, utifrån egna verkliga erfarenheter. Att tala utifrån erfarenhetskunskap i grupper med likartade upplevelser gynnar individens känsla av att bli förstådd, öka sin förmåga att förstå sin situation i relation till övriga medlemmar samt öppna den naturliga kommunikationen mellan de som har liknande upplevelser. Därtill är fördelarna med erfarenhetskunskap i självhjälpsgrupper enligt Borkman (1976) att medlemmarna kan identifiera sig, samt vara förebilder för varandra.

Nätverksteori

Det sociala nätverket omfattar relationer mellan människor, och förespråkar att man ska beakta helheten för att kunna tolka specifika beteenden hos individer (Uehara, 2010).

Nätverket har ett inflytande på personers självmedvetande samt beteende under hela livet, varpå de sociala banden kan potentiellt fungera som stödresurser vid individers behov. Dessa sociala kontakter består allt som oftast av släkt, familj, vänner, arbetskollegor, samt andra människor runt omkring som på ett direkt eller indirekt sätt integrerar med individen såsom lärare eller professionella myndighetspersoner (Forsberg & Wallmark, 1998). Oberoende av vem eller vilka som utgör en del av nätverket, belyser det ett ömsesidigt samspel (Svärd, 2000). Betydelsen av att ha närvarande pålitliga sociala kontakter i ett nätverk är centralt för individers känsla av sammanhang (Hedin, 1994; Sarafino, 2008).

4.4. Avsikten med att tillämpa de teoretiska utgångspunkterna i förhållande till det empiriska materialet

Syftet med att tillämpa socialkonstruktivismen i studien har varit att ge en förklaring och ökad förståelse kring hur samhällets normer, familjemönster och maktförhållanden påverkar behovet av särskilt stöd för informanterna utifrån att leva som adopterade i Sverige. Vi ämnar med andra ord att undersöka ifall dessa sociala konstruktioner påverkar de adopterades mående och ifall det i sin tur bidrar till att ett behov av särskilt stöd utvecklas. Den symboliska interaktionismen redogör för hur interaktionen mellan människor har en avgörande betydelse för hur vi beter oss i olika sammanhang, utifrån förväntningar som medförs i olika roller. Med hänsyn till detta teoretiska perspektiv vill vi belysa, att hur adopterade bemöts i interaktion med andra människor utifrån skilda förväntningar, kan vara betydande för deras upplevelser beträffande behov av särskilt stöd.

Kategoriseringarna av socialt stöd, belysningen av stödjande självhjälpssgrupper samt nätverksteorin valdes ut med hänsyn till de adopterades övergripande beskrivningar av hur de tolka innebörden av socialt stöd i relation till deras upplevda behov. Detta för att kunna analysera empirin i förhållande till studiens syfte och frågeställningar. Sammantaget är vår bedömning att samtliga teoretiska perspektiv samt utgångspunkter är delar av ett större sammanhang som måste beaktas i samspel med varandra vid analysering av empirin.

5. Metod & metodologiska överväganden

5.1. Metodval

Med hänsyn till att vår studies syfte och frågeställningar fokuserar på att försöka se världen med vuxna internationellt adopterades ögon upplevde vi att kvalitativ forskningsmetod lämpade sig bäst. Detta utifrån att kvalitativ metod bygger på att försöka förstå en situation på samma sätt som studiens deltagare, vilket vanligtvis brukar innebära att man eftersträvar ett nära förhållande till människorna som studeras. Därav ansåg vi att intervjuer var mest fördelaktigt för att undersöka adopterades upplevelser beträffande om det föreligger behov av särskilt stöd (Backman, Gardelli, Gardelli & Persson, 2012; Bryman, 2011; Ejvegård, 2009;

Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015; Kvale & Brinkmann, 2009). Vidare fann vi stöd i detta metodval utifrån att tidigare likartad forskning (se avsnitt 3.4. Tidigare forskning om den samhälleliga kontextens inverkan på adopterade) använder liknande kvalitativa metoder för att samla in snarlik data som vi sökte efter, det vill säga data vars fokus var informanternas perspektiv. Vår intervjuguide har en blandning utav semistrukturerade och ostrukturerade delar och presenteras mer omfattande under avsnitt “5.4.1. Intervjuguide”.

Olika begränsningar som vi reflekterat över gällande vårt val av metod är bland annat att det nära förhållandet till deltagarna som vanligtvis uppstår vid intervjuer kan riskera att påverka våra omdömen jämfört med om vi haft mer distans till våra informanter som vid exempelvis enkäter. För att i möjligaste mån undvika att våra omdömen skulle färgas av närheten till informanterna, var vi noga med att kontinuerligt under arbetsprocessens gång kritiskt reflektera och diskutera med varandra om varför vi tolkade materialet på ett visst sätt. Ett annat hinder är att vår förståelse för själva empirin nästintill uteslutande betraktas på djupet jämfört med en kvantitativ metod som beaktar ett bredare perspektiv. Vidare har vi reflekterat över att en mindre mängd deltagare har begränsat studiens generaliserbarhet samt möjligheten att kunna hitta kausala samband. Slutligen är vi medvetna om att kvalitativa intervjuer vars tillvägagångssätt allt som oftast är ostrukturerat med öppna frågor och svar komplicerar att forskningen ska kunna gå att replikera jämfört med förslagsvis enkäter som mestadels består utav slutna frågor med på förhand bestämda svarsalternativ.

Därtill har vi primärt använt oss av en induktiv metodansats vilket innebär att begrepp och teoretiska formuleringar huvudsakligen har växt fram ur det insamlade materialet (Thurén, 2007). Däremot hade vi på förhand vissa antaganden vid undersökningens start och var därför noga med att inte låta dessa leda oss för mycket i forskningsprocessen. Det var i samband med att vi påbörjade vår primära analys under intervjutillfällena som avgränsade och adekvata teoretiska utgångspunkter kunde väljas (Svensson, 2015).

5.2. Förförståelse

Thurén (2007) förklarar att förförståelse innebär att det som tycks vara sinnesintryck i själva verket rymmer en stor del tolkning och beror delvis på att respektive individs förkunskap och förförståelse aldrig är den andre lik. Detta är vi väl medvetna om utifrån att vi har olika

anknytning till det aktuella forskningsområdet. En av oss är internationellt adopterad och den andre har svenskt ursprung. Detta innebär att vi har olika förförståelse i relation till studien.

För författaren som är adopterad har adoption alltid legat varmt om hjärtat och hon har tyckt om att prata om ämnet och då även om sina egna erfarenheter. Vidare har hon vid flertal tillfällen gjort skolarbeten rörande adoption och sitt ursprung, hon har läst mycket om adoption och om andra adopterades berättelser, sett filmer och dokumentärer samt lyssnat på podcast. För författaren som har svenskt ursprung har adoptionsintresset utformats under socionomutbildningen, då hon upplevt en saknad av att prata om adoption i förhållande till socialt arbete. Vidare är hennes personliga tankar att en familj inte nödvändigtvis är baserad på blodsband utan att det är relationen mellan människor som är det essentiella. Författarens intresse är därmed stort och hon har bland annat tittat på dokumentärer samt läst artiklar som berör adoption, dock upplever hon sin förförståelse kring forskningsämnet som relativt låg.

Att enbart en är adopterad ser vi som ett positivt bidrag för undersökningen då det ger ett unikt subjektivt perspektiv för studiens målgrupp. Vår skilda förförståelser och förkunskaper kring adoption har medfört en medvetenhet kring hur vi på skilda sätt kan ha påverkat studien samt hur och varför vi tolkat och gestaltat empirin på ett visst sätt. Vidare anser vi att olikheterna, med två subjektiva perspektiv, inte avsevärt på ett medvetet plan, har påverkat tolkningen av empirin. Detta tror vi kan bero på att våra personliga åsikter gällande adoptionsområdet är likartade. Följaktligen har vi haft ett öppet klimat för att kritiskt kunna resonera om eventuella separata uppfattningar. Däremot är det enda vi kritiskt reflekterat över, indelningen av vissa aspekter under respektive huvudtema, vilket vi inte upplever beror på våra skilda bakgrunder.

Sammantaget är vår uppfattning att det huvudsakligen har varit fördelaktigt att vi haft skilda förförståelser. Då vi menar att det kan vara viktigt med ett neutralare perspektiv som balanserar tolkningen av empirin då den författare som är adopterad med stor sannolikhet omedvetet tillägnar sig materialet på ett mer personligt plan utifrån igenkännighetsfaktorn. Vår övergripande upplevelse är att den adopterade författarens delade upplevelser med intervjupersonerna och eventuellt omedvetna partiskhet inte har påverkat tolkningarna av empirin, med hänsyn till att studiens andre författare bidrar till att balansera vågskålen. För att bibehålla denna balans har vi som beskrivits i avsnitt *“5.1. Metodval”* haft ett öppet

analyserande samtalsklimat för frågor och funderingar beträffande våra individuella tolkningar av materialet.

5.3. Urvalsprocess

Vår studie baseras på fem intervjuer med vuxna internationellt adopterade. Anledningen till varför vi valde att rikta in oss på specifikt vuxna⁴ internationellt adopterade utgick ifrån syfte och frågeställningar på att vi önskade att informanterna utifrån levnadsår skulle ha hunnit få mer livserfarenhet av att leva som synligt adopterad i samhället. Med synligt adopterad syftar vi på individer vars utseende avviker från en vanlig föreställning beträffande vad som kännetecknas som ett "typiskt nordiskt utseende". Vårt urval av intervjupersoner kan enligt Bryman (2011) beskrivas som ett målinriktat urval vilket innebär att urvalet gjordes utifrån en önskan om att intervju personer som ansågs relevanta för våra forskningsfrågor. Med utgångspunkt i att internationellt adopterade är en liten del av Sveriges befolkning utspridda i landet och därmed svåra att nå ut till så valde vi att ta hjälp av Facebook för att hitta relevanta deltagare för studiens syfte och frågeställningar. Den författare som är adopterad är sedan tidigare medlem i två slutna grupper för enbart adopterade i Sverige som tillsammans överstiger 1'000 medlemmar. Med hänsyn till detta medlemsantal bedömde vi att grupperna var användbara vid sökandet efter potentiella deltagare. Urvalsprocessen började med att vi annonserade (se Bilaga 1) i respektive grupp för att kolla om intresset av att delta i en undersökning och prata om sina upplevelser av att leva som adopterad i dagens samhälle överhuvudtaget fanns. Totalt hörde tolv personer av sig via privat meddelande på Facebook med en ombedd intresseansökan som sammanfattningsvis innehöll en kort presentation om personen, ålder, adoptionsland, boendeort samt någon mening om varför personen önskade att delta i studien. Anledningen till varför vi bad om uppgifterna var för att vi ville välja ut en blandning av adopterade baserat på ålder och ursprungsland samt säkerställa att ett genuint intresse av att delta fanns för att minimera risken för avhopp. Bland dessa tolv var det några av intresseansökningarna som saknade efterfrågad information som inte vidareutvecklades trots att vi ställde följdfrågor. Därtill var det ett par stycken som skrev fåordiga motiveringar

⁴ Åldersgräns vid 18 år.

till önskad medverkan, varpå vi gjorde en bedömning att utifrån samtliga ansökningar som vi mottagit välja ut de sex personer som vi fann mest seriösa som deltagare för studien. Detta med hänsyn till innehållet i deras intresseansökningar samt beaktan av deras ursprungsländer då vi önskade en bred variation.

Genom att göra denna utsortering av intresseansökningarna funderade vi kring hur denna handling förhöll sig till etiska överväganden. Varpå den slutsats vi kom fram till var att annonsen (se Bilaga 1) kunde ha formulerats tydligare beträffande hur omfattande beskrivning i intresseansökningarna skulle vara som vi önskade, för att bli övertygade om de engagerade personernas intresse av att delta i studien. Vilket följaktligen hade kunnat göra urvalet av intresseansökningar lättare och mer rättvist om informationen varit lika omfattande. Därutöver anser vi dock att vi i annonsen (se Bilaga 1) var tydliga med att redogöra för eventuella sökande att ett urval troligen skulle ske utifrån att vi önskade en bred variation bland informanterna. Sammantaget är vi medvetna om att urval av informanter kan vara en etisk utmaning och även om denna process i vår studie hade kunnat förbättras så anser vi ändå att vi hanterade urvalet så gott vi kunde för att uppnå ett etiskt förhållningssätt.

Därutöver kontaktades de sex individer som valdes ut individuellt via privat meddelande på Facebook med en inbjudan (se Bilaga 2) som beskrev studiens preliminära syfte, varpå personerna ombads att senast inom en vecka bekräfta om de med hänsyn till studiens ändamål fortfarande önskade att medverka som intervjuperson eller ej. Av dessa sex återkopplade tre stycken om att de önskade delta medan de andra uteblev med svar inom den angivna tidsramen. Detta ledde till att vi skickade inbjudan till fler adopterade, bland de kvarstående sex ansökningarna. Slutligen fick vi ihop fem intervjupersoner vilket vi beslutade oss för att nöja oss med tillsvidare för att se om dessa fem räckte för att uppnå en mättnad, det vill säga ta reda på vad du behöver veta (Kvale & Brinkmann, 2009). Dessa fem informanter kontaktades rörande intervjutider och mottog ett informationsbrev (se Bilaga 3) som innefattade en beskrivning av studiens fastställda syfte samt upplysningar om studiens etiska riktlinjer. Efter att samtliga intervjuer genomförts och transkriberingarna var färdigställda så diskuterade vi huruvida vi upplevde att den insamlade empirin uppnått en mättnad, alltså om vi kunde känna igen vissa svar och se återkommande svarsmönster i flera intervjuer (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Vår slutsats var att empirin uppnådde en mättnad och därav gjordes inga fler intervjuer, varpå vi återkopplade till de övriga individerna som skickat

en intresseansökan och informerade dem kortfattat om att urvalet av intervjupersoner har valts ut och intervjuats. Avslutningsvis tackade vi dem för visat intresse och engagemang.

Sammantaget kan vi konstatera att det var komplicerat att hitta engagerade informanter som kvalificerades inom vår målgrupp och som både skulle ha intresset samt tiden att medverka i studien under de veckor som vi hade till förfogande för detta arbete. Statistiskt sett var responsen lägre än vad vi förväntade oss. Dock är vi medvetna om att man bör beakta att alla gruppmedlemmar inte är inloggade och läser på Facebook varje dag. Bland samtliga medlemmar finns det säkerligen några som inte heller har något intresse av att bli intervjuade och berätta om sina livserfarenheter.

5.4. Datainsamlingsmetod

Valet av insamlingsmetod är beroende utav studiens syfte och frågeställningar och som tidigare nämnts under avsnitt “5.1. Metodval”, anser vi att kvalitativa intervjuer är en adekvat metod för vår studie (Backman et.al, 2012). Nedan följer en omfattande beskrivning utav vår intervjuguides struktur och innehåll samt intervjugenomförande.

5.4.1. Intervjuguide

Innan utformningen av intervjuguiden läste vi om ämnesområdet främst i tidigare forskning för att bilda oss en allmän kunskapsöversikt. Detta var fördelaktigt vid formuleringen av adekvata frågor vars ändamål var att ge svar på studiens syfte samt frågeställningar (Kvale & Brinkmann, 2009). Intervjuguiden består utav såväl semistrukturerade som ostrukturerade delar. De semistrukturerade delarna består utav förutbestämda vanligtvis öppna frågor som ska styra samtalet. Öppna frågor innebär att informanterna får möjlighet att ge längre och mer fördjupande svar. För att intervjusvaren ska kunna jämföras var vi noga med att ställa samma frågor till alla informanter. De andra delarna i intervjuguiden är ostrukturerade på så vis att vi var öppna för att ställa följdfrågor på det som upplevdes vara essentiellt bland informanternas personliga upplevelser. Därmed gavs intervjupersonerna flexibiliteten att i viss mån påverka samtalets riktning (Backman et.al, 2012; Bryman, 2011). Vidare är vi medvetna om att slutna frågor ska undvikas då man bör låta intervjupersonen beskriva med egna ord. Dock ansåg vi

att några slutna frågor kändes nödvändiga i vår intervjuguide utifrån studiens syfte och frågeställningar (Kvale & Brinkmann, 2009). Till exempel *“Upplever du att det har funnits/finns det idag något behov av särskilt utformat formellt stöd för adopterade i samhället?”*. Följaktligen försökte vi hålla samtliga frågor rakt på sak och språkmässigt enkla. Vi hade även förberett potentiella följdfrågor som skulle kunna vara användbara vid olika tänkbara svar. Detta för att främja så att intervjuerna skulle bli så lika varandra som möjligt i utförandet utifrån att endast en av oss var intervjuansvarig per intervju. Vi valde vidare att dela in frågorna i tre delar så att frågorna som rör dessa delar följer varandra på ett sammanhängande sätt (Bryman, 2011).

Efter samråd med vår handledare rörande första utkastet av intervjuguiden genomfördes en pilotintervju för att testa frågorna så att vi vid behov skulle kunna redigera dem. Informanten till pilotintervjun var en vän till en utav oss författare och ingick i studiens målgrupp. Pilotintervjun tog ca 30 minuter varav dessa svar, ingår inte i studiens empiriska material. Till följd av pilotintervjun valde vi att dels formulera om och stryka några frågor, samt ändra ordningsföljden så att intervjuguiden skulle följa en röd tråd. Den färdigställda intervjuguiden (se Bilaga 4) användes vid samtliga intervjutillfällen.

5.4.2. Intervjugenomförande

Vår studie baseras på fem intervjuer med vuxna internationellt adopterade som lever i Sverige. Fyra av dessa intervjuer inklusive pilotintervjun genomfördes via videosamtal över Skype och spelades in med programmet QuickTime Player. Den femte intervjun skedde i möte med intervjupersonen i ett grupprum på Göteborgs Universitet och spelades in med våra mobiltelefoner. Närvarande vid samtliga intervjutillfällen var vi, studiens författare, samt informanten. Vårt önskemål var att träffa informanterna i ett verkligt möte men utifrån det geografiska avståndet fick vi ha videosamtal över Skype. Avsikten med att spela in intervjuerna var för att kunna citera intervjupersonernas svar korrekt, främja att vi som intervjuare bättre kunde koncentrera oss på samtalen samt att empirin lättare kunde återupplevas (Bryman, 2011; Häger 2007). Samtliga inspelningar transkriberades sedan (se avsnitt 5.5. Analysmetod).

Intervjupersonerna har några dagar före bokad intervjutid delgivits vårt informationsbrev (se Bilaga 3) rörande studiens syfte samt etiska riktlinjer. Innan intervjuerna började frågade vi intervjupersonerna om de muntligen samtyckte till att medverka i studien samt om det kändes okej att vi spelade in intervjuerna, vilket alla samtyckte till. Fortsättningsvis försäkrade vi oss om att informanterna tagit del av informationsbrevet samt påminde muntligen om studiens syfte. Efter intervjuerna var genomförda erbjöds informanterna att få ta del av den examinerade uppsatsen, vilket alla önskade. Samtliga fem intervjuer varade mellan 30-60 minuter.

Enligt Ejvegård (2009) är det vanligast att man är en intervjuare som frågar ut en informant i taget varpå vi valde att inför varje intervjutillfälle utse en av oss som intervjuansvarig. Författaren som inte bar huvudansvaret för intervjun var observatör och kunde vid behov flika in med adekvata följdfrågor. Att vara intervjuansvarig delades upp sinsemellan vilket resulterade i att vi enskilt ansvarade över tre intervjuer med pilotintervjun inräknad. Med hänsyn till att vi eftersträvade jämförbara svar var vi noggranna med att följa frågornas ordningsföljd samt att i möjligaste mån ställa frågorna så ordagrant som möjligt till samtliga informanter.

Under intervjuerna strävade vi som intervjuare efter en neutral attityd samt hålla en vänlig ton, lyssna aktivt och ha en empatisk inställning i kontakten med intervjupersonerna (Bryman, 2011). För att visa vår lyhördhet kunde vi antingen nicka, bekräfta med kommentarer som att säga "mm" eller ibland summera vad intervjupersonen sagt, vilket även gav möjlighet att korrigera eventuella missuppfattningar. Med hänsyn till att intervjupersonerna pratade utifrån livserfarenheter av att leva som adopterad, vilket kan vara ett känsligt ämne, hade vi i åtanke att under intervjuerna våga pausa så att intervjupersonerna fick möjlighet att formulera sig i lugn och ro (Bryman, 2011; Häger, 2007).

Intervjuerna avslutades med att vi tackade för informanternas medverkan och underströk att om de har frågor rörande studien så är de välkomna att höra av sig antingen till oss eller vår handledare då vi erbjöd oss att skicka handledarens uppgifter vid önskemål (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Av etiska skäl med hänsyn till att adoption kan vara ett personligt ämne att prata om hade vi i förberedande syfte tagit fram kontaktuppgifter, från MFoF:s hemsida (2016), till professionella som vi erbjöd att skicka information om, ifall

intervjupersonerna önskade eller kände behov av att samtala med någon efter att intervjun avslutats. Tipsen som vi valt ut var dels till en legitimerad psykolog samt kostnadsfri telefonrådgivning till AdoptionsRådgivarna som består utav ett professionellt nätverk av människor med särskild adoptionskompetens (se Bilaga 4).

5.5. Analysmetod

Med utgångspunkt i de transkriberade texterna valde vi att analysera empirin utifrån karakteristiska teman som vi funnit vara återkommande, vilket enligt Bryman (2011) kallas för en tematisk analys. Fördelar med att dela in empirin tematiskt är att det gör analysprocessen lättare samt preciserar studiens utfall (a.a. 2011). Genom att studera repetitioner är sannolikheten större för att de viktigaste temana identifieras. Dock kan det vara en utmaning att sortera fram de mest centrala temana i relation till studiens frågeställningar. Att tematisk analys inte har några konkreta riktlinjer som tillämpas vid identifikation av temana kan betraktas vara en nackdel även om det genererar i en större frihet för tolkningen av empirin. Vidare är en nackdel att det vid tematisk analys finns en risk att kontexten går förlorad då fragmentisering av empirin, såsom citat, plockas ur sina sammanhang.

De övergripande teman som vi slutligen sorterat fram var: “former av stöd” samt “samhällets bemötande”. Temana består utav aspekter som fokuserar detaljerat på särskilda upplevelser eller beskrivningar inom huvudtemana. Vidare är vår bedömning att dessa teman, i förhållande till varandra, tillsammans bildar en helhet som resulterar i att vår studies frågeställningar besvaras.

5.5.1. Bearbetning av empiriskt material

Enligt Rennstam och Wästerfors (2015) är analysen en ständigt pågående process under studiens gång. Redan i samband med intervjuerna initierades en primäranalys då vi under intervjutillfällena samt vid transkriberingarna började fundera på genomgående teman (Svensson & Ahrne, 2015). För att bearbeta våra inleda tankar beträffande primäranalysen började vi noggrant läsa igenom transkriberingarna enskilt för att bli insatta i empirin

(Rennstam & Wästerfors, 2015). Vid en andra genomläsning markerade vi, återigen enskilt, citat som upplevdes var relevanta utifrån studiens syfte och frågeställningar. Det kunde exempelvis vara utdrag som vi uppfattade som särskilt talande eller likheter och skillnader i intervjupersonernas svar (Bryman, 2011). Vi är dock medvetna om att våra personliga åsikter ofrivilligt präglat urvalet av citat och därför var vi noga med att gemensamt reflektera och diskutera samtliga markerade citat enskilt för att överväga dess betydelse för studien (Kvale & Brinkmann, 2009; Svensson & Ahrne, 2015). På så vis försökte vi eftersträva att minimera risken att ge en förvrängd bild av intervjupersonernas reflektioner (Thurén, 2007). I samband med denna diskussion gjordes en första reducering av empirin.

Citaten som vi slutligen var överens om skapade en rättvis representation av materialet, delades in i olika dokument efter beståndsdelarnas betydelse, med andra ord ett första utkast på utmärkande teman (Rennstam & Wästerfors, 2015). Med utgångspunkt i dessa dokumenten studerade vi tillsammans materialet på nytt för att finna de slutliga temana utifrån studiens frågeställningar. För att underbygga våra utvalda teman redogör vi i avsnitt "6. Resultat & Analys" för ett antal citat från intervjuerna. Ett fåtal citat har reviderats med anledning att förhöja textens läsbarhet. Genom att sedan granska studiens bearbetade empiri, i relation till våra teoretiska utgångspunkter samt tidigare forskning, framträdde vissa mönster som gjorde att vi kunde dra vissa slutledningar (se avsnitt 7. Slutsatser och avslutande diskussion).

Vår analysprocess vid tolkning av empirin har följt den hermeneutiska cirkeln som frambringar en mer djupgående vetenskaplig förståelse av empirin. Det som kännetecknar hermeneutisk tolkning är bland annat att processen betraktas som en ständig rörelse mellan delar och helheter, varpå interpretationen av en särskild del genererar en insikt som följaktligen medverkar till en ny förståelse av en helhet, osv. Denna cirkulära process har präglat vårt arbete med analysen då empirins olika delar har iakttagits med hänsyn till helheten samt att empirin har bearbetats stegvis i omgångar likt en spiral (Backman et.al, 2012; Kvale & Brinkmann, 2009).

5.6. Informationssökning

För att söka efter tidigare forskning och litteratur beträffande studiens ämnesområde använde vi oss utav följande databaser: Supersök på Göteborgs Universitetsbiblioteks hemsida, Google Scholar, GUNDA och Social services abstracts. De sökord som vi använde i de ovanstående databaserna var: *adult international adoptees, adoption, Sweden, self-help groups, social network theory, intervju teknik, vetenskaplig metod, socialkonstruktivism, social support* och *symbolisk interaktionism*. social treatment in society, Vi fann även stöd genom att titta på andra vetenskapliga arbetens ämnesord. För att få fram både nationella och internationella publikationer valde vi att skriva sökorden på både engelska och svenska. Samtliga begrepp har i olika konstellationer kombinerats, varav sammansättningen av begrepp exempelvis kunde resultera i sökmeningar som: (adult international adoptees) (swed*). Genom att nyttja parenteser och mellanslag avgränsades vår sökning till att filtrera resultaten att enbart handla om vuxna internationellt adopterade relaterat till Sverige, svenskhet, etc. Att använda “*” i kombination med delar av ett ord som exemplet ovan specificerade sökningen till att ge träffar på alla böjelser utav ordet. Swed* söker med andra ord efter både sweden, swedish, etc. Vidare utökades informationssökningen i databaserna då vi valde att följa Ejvegårds (2009) förslag på hänvisningskedjor, alltså att vi utgick ifrån delar av det underlag som tidigare forskning refererat till. Med hjälp av denna sökmetod menar Ejvegård att man effektivt kan lokalisera verk som upplevs väsentliga för undersökningsområdet. Sammantaget upplevde vi dock att det var svårt att hitta relevanta resultat rörande studiens syfte. Verken vi slutligen fann tillämpliga omfattades av litteratur och vetenskapliga arbeten.

5.7. Arbetsfördelning

Redan i uppstartsfasen inleddes en planering kring hur strukturen av uppsatsen skulle utformas. Ett ömsesidigt beslut oss emellan var att ansvaret skulle vara jämt fördelat. För att spara tid valde vi att arbeta enskilt i de moment som varit möjliga, men vi har trots detta haft en kontinuerlig kontakt kring frågor som dykt upp längs vägen. Vi har även haft bestämda möten nästintill varje vecka för att diskutera de utförda delarna i uppsatsen samt fördela

arbetsansvaret i nästkommande arbetssteg. Även genomförandet av transkriberingarna har vi delat upp. Följande delar har utförts gemensamt: *abstract; resultat och analys; avslutande diskussion; förslag till vidare forskning*. Värt att poängtera är att ansvaret för framställandet av det färdigproducerade arbetet ligger hos båda författarna oberoende av vem som har haft huvudansvaret för respektive del.

5.8. Etiska överväganden

Enligt Bryman (2011) kan etiska frågeställningar komma att aktualiseras i mötet med intervjupersonerna, då de delar med sig av personliga upplevelser, och det är därför viktigt att vi beaktar detta, samt värnar om förtroendet som uppstår mellan oss intervjuare och informanterna. Vidare talar Bryman (2011) om vikten av att följa de etiska riktlinjerna inom individskyddskravet som säkerställer respekt för intervjupersonernas integritet, varpå vi har valt att utgå ifrån dessa delkrav: Första delkravet är *informationskravet* och innefattar enligt Vetenskapsrådet (2002) att vi är skyldiga att ge deltagarna förhandsinformation om forskningsuppgiftens syfte. Vidare följer *samtyckeskravet* som understryker vikten av att studiens deltagare själva har rätt att bestämma över sin medverkan. *Konfidentialitetskravet* innebär att deltagarna ska garanteras största möjliga anonymitet samt att de uppgifter om personerna som anskaffats i syfte för forskningen ska bevaras på ett säkert ställe och tas bort när studien är färdigställd. *Nyttjandekravet* garanterar intervjupersonerna att de insamlade uppgifterna endast används i ändamål för forskningen. Utifrån dessa krav informerades intervjupersonerna via ett skriftligt informationsbrev (se Bilaga 3).

Därutöver var vi under arbetsprocessens gång noga med att bevara all empiri på lösenordskyddade enheter. Följaktligen beaktade vi omsorgsfullt att i möjligaste mån undvika så att inga känsliga personuppgifter, såsom namn och boendeort, framgick i den färdiga uppsatsen som kunde vara till skada för intervjupersonerna. Exempelvis har vi valt att tilldela intervjupersonerna unisexa pseudonym namn för att bibehålla deras identiteter. Här vill vi dock belysa ett dilemma som uppstått beträffande konfidentialitet. Med hänsyn till att vi i studien presenterar att vi endast träffat en intervjuperson i ett verkligt möte i Göteborg, avslöjar vi området som intervjupersonen är förankrad till. Dock har vi resonerat kring detta dilemma och kommit fram till att denna information inte är till skada för

intervjupersonen utifrån att det förekommer en mängd internationellt adopterade inom detta område, varav identitetsröjning för vår informant inte är trolig.

Vidare är vår förhoppning i relation till framställningskravet, som beaktar författares medvetenhet kring hur människor skildras, att vi framställer en rättvis, sanningsenlig och etiskt försvarbar bild av vår målgrupp (Bryman, 2011).

5.9. Validitet, Reliabilitet & Generaliserbarhet

För att inom samhällsforskning granska vetenskapliga arbetens tillförlitlighet, soliditet samt kvalitet brukar man diskutera resonera kring begreppen validitet, reliabilitet och generaliserbarhet (Kvale & Brinkmann, 2009).

5.9.1. Validitet

Enligt Thurén (2007) genereras hög validitet inom studier om forskare har granskat det syfte som de avsåg att undersöka och enbart de ändamålen. För att säkerställa att vår studie identifierar det som undersökningen är avsedd att urskilja samt få en hög giltighet, så genomfördes en pilotintervju för att gå igenom frågorna i intervjuguiden. Vidare berör extern validitet enligt Bryman (2011) i vilken utsträckning forskningars resultat kan dra allmänna slutsatser till andra sociala förhållanden och samband. Med hänsyn till att vårt urval är litet kan vårt resultat inte bedömas vara generaliserbart till andra sociala miljöer och sammanhang. Den externa validiteten är därmed låg.

5.9.2. Reliabilitet

Bryman (2011) redogör för att extern reliabilitet handlar om i vilken omfattning en undersökning kan reproduceras. Då sociala miljöer konstant utvecklas är hög reliabilitet inom kvalitativ forskning komplicerat att åstadkomma. Med hänsyn till att vår datainsamling består utav en handfull informanter, som svarar utifrån subjektiva upplevelser, så blir empirins tillförlitlighet låg då det inte är sannolikt att man kommer få samma svar igen (Backman et.al, 2012; Kvale & Brinkmann, 2009). Däremot kan en kvalitativ undersöknings interna

reliabilitet utvidgas om man är fler än en författare som inbördes överenskommer om hur empirin ska tydas (Bryman, 2011). För att förebygga att enbart en författares subjektiva tolkningar omedvetet influerar på studiens resultat samt främja ett objektiva synsätt har vi följt frågorna i intervjuguiden både vad det gäller ordningsföljden samt den ursprungliga ordalydelsen. Vidare diskuterade vi gemensamt vid analysfasen våra tänkbara tolkningar av empirin och kom därefter fram till sammanställningen av temana tillsammans.

5.9.3. Generaliserbarhet

Att inom kvalitativa vetenskapliga arbeten, såsom vid intervjuforskning, generalisera resultaten på andra samhällsliga förhållanden är enligt Bryman (2011) och Backman et.al. (2012) problematiskt då enskilda fall, som exempelvis ett fåtal intervjupersoner, inte kan företräda en omfattande folkmängd. Vi är därmed medvetna om att resultaten i studien inte går att dra allmänna slutsatser till andra kontexter. Dock vill vi understryka att avsikten med vår studie snarare handlade om att frambringa en inblick i ämnet som möjligtvis skulle kunna öppna dörrar till vidare forskning om man vill nå generaliserbara resultat. Trots studiens bristande generaliserbarhet så anser vi att våra resultat är trovärdiga. Genom att framställa vårt utfall med ingående redogörelser så ges studiens läsare möjligheten att forma en individuell föreställning, för att värdera i vilken omfattning de själva anser att resultaten kan generaliseras till andra kontexter.

5.10. Metodkritik

Under studieprocessens gång har vi upplevt att delar av uppsatsen har krävt mer eftertänksamhet än andra. Därför bedömer vi det väsentligt att kritiskt reflektera över dessa omständigheter, såväl positiva som negativa, för att åskådliggöra en metodologisk medvetenhet. Inledningsvis vill vi framhäva att våra skilda kunskaper, beträffande studiens ämnesområde innan processen inleddes, företrädesvis har varit en positiv förmån för arbetsprocessen. Vidare upplever vi att våra olika roller, då en är adopterad, har vid intervjutillfällena haft en inverkan på dialogen i en positiv riktning med intervjupersonerna. Exempelvis la vi märke till att vissa intervjupersoner ibland talade i "vi"-form samt att vid

beskrivningar av erfarenheter talade mer till den adopterade författaren. Detta förmodar vi har att göra med känslan av att lättare kunna relatera till någon med liknande bakgrund. Givetvis är detta endast vår interpretation av konversationerna och vi kan omöjligt veta vad intervjupersonerna själva egentligen kände under intervjuerna.

Fortsättningsvis har vi kritiskt reflekterat kring de teoretiska utgångspunkterna i studien. Med hänsyn till vår induktiva ansats anser vi, att inte ha utgått från någon konkret teori har varit fördelaktigt, då vi tror att mer omfattande teoretisk kunskap möjligtvis hade kunnat influera på studien. Dock är vi medvetna om att socialkonstruktivismen är ett teoretiskt perspektiv som berörts under socionomprogrammet och därmed kan det omedvetet utövat inflytande på oss. Vidare har vi begrundat att mer kunskap om former av formellt stöd för adopterade hade varit fördelaktigt vid arbetet med studien som helhet. Emellertid så har vi lärt oss mycket ny kunskap under arbetsprocessen.

En annan del i studien som diskuterats är huruvida vissa distinktioner kan haft effekt på resultaten, till exempel vid sökandet efter adopterade. Med hänsyn till att studiens syfte handlar om att granska huruvida adopterade upplever att de har haft eller har ett behov av särskilt stöd utifrån att leva som adopterad, valde vi medvetet att inte redogöra för dessa tankegångar i vår annons (se Bilaga 1). Detta med hänsyn till att vår bedömning var att sådan informationen kunde påverka så att de informanter som önska delta främst är de som har ett större intresse än andra rörande vårt syftes ändamål, vilket i så fall skulle resultera i ett missvisande utfall.

Slutligen vill vi kritisera utformningen av våra intervjuer med hänsyn till att samtliga tillfällen bestod av två författare och en intervjuperson, vilket automatiskt genererar en maktobalans där informanten innehar en underlägsen position (Kvale & Brinkmann, 2009). För att dämpa maktförhållandet valde vi att ha en intervjuansvarig medan den andre intog en observerande roll. Att vi båda var närvarande vid samtliga intervjuer underlättade arbetet med analys- och resultatdelen. Ytterligare kritisk reflektion berör vårt medvetna val i att inte delge informanterna intervjuguiden före intervjuerna. Visserligen inser vi att om intervjupersonerna hade fått läsa frågorna i förväg så hade de fått mer betänketid att reflektera inför varje fråga, vilket skulle kunna generera i djupare resultat. Dock var inövade och utvecklade intervjusvar inte vår avsikt, utan målet var att varje intervjuperson skulle besvara frågorna med hänsyn till sina innevarande upplevelser i den vardagliga känslan.

6. Resultat och Analys

Inledningsvis redogörs en kort övergripande presentation av våra informanter. Därefter följer i detta kapitel följande två teman: “former av stöd” samt “samhällets bemötande”. Temana har som vi tidigare nämnt framställts ur våra intervjupersoners likartat återkommande svar. Respektive tema är därutöver uppdelade i olika aspekter av huvudtemat. Vi har vidare valt att strukturera temana i stycken där citat ur empirin först redovisas varpå därefter följer våra analyserade resonemang. Målet har varit att detta avsnitt ska frambringa en tydlig transparens så att studiens läsare själva får möjlighet att värdera giltigheten i de slutledningar och tolkningar som görs. Vidare vill vi betona att vi är medvetna om att våra resultat inte går att generalisera till andra kontexter utifrån att antalet informanter är lågt. Därmed vill vi understryka att de resonemang som förs i analyserna beträffande våra tolkningar av empirin relaterat till samhället endast är våra spekulationer och inte någon given sanning.

6.1. Presentation av informanter

Våra fem intervjupersoner tillhör målgruppen vuxna internationellt adopterade och bor utspridda i Sverige. Samtliga informanter kommer från länderna Kina, Sydkorea, Israel samt Colombia och var emellan 3 månader upp till ungefär 1½ år gamla när de kom till Sverige. Informanternas respektive åldrar vid intervjutillfällena var 20 år, 22 år, 31 år, 33 år och 43 år. Tre av informanterna uppgav att de inte vet någonting om sin biologiska familj. Den fjärde informanten berättade att hen inte vet något om sin biologiska pappa. Däremot visste hen att sin biologiska mamma adopterade bort hen direkt efter förlossningen, varpå hen har namnuppgifter på sin biologiska mamma men de leder ingenstans. Den femte informanten har idag aktiv kontakt med sin biologiska familj och har träffat dem. Samtliga informanter har varit medvetna om att de är adopterade så länge de kan minnas.

Intervjupersonernas familjekonstellationer i Sverige ser ut på följande sätt:

- *Nicola* är uppväxt med mamma och pappa utan syskon.
- *Alex* har en mamma och pappa som är gifta, en lillasyster som är biologisk dotter till föräldrarna samt en lillebror som är adopterad från Korea.

- *Love* har sina föräldrar, som skiljdes när hen var 3 år gammal, varpå hens pappa har gift om sig. Hen understryker dock att hen har jättebra kontakt med båda sina föräldrar idag.
- *Sam* har tre syskon, samtliga är äldre varav två är biologiska till hens föräldrar. Hen har även en syster som är adopterad från Colombia. Hen berättar att hens pappa gick bort för ganska många år sedan.
- *Kim* har en mamma, pappa och en adopterad lillebror från Vietnam.

Som nämnts ovan har vi valt att tilldela respektive intervjuperson ett unisex pseudonym namn för att bevara individens identitet. Sammantaget är vi nöjda med att fyra av fem informanter kommer från olika länder vilket vi anser underbygger en övergripande generaliserbarhet vad det gäller att internationellt adopterade har liknande erfarenheter trots olika ursprungsländer. Slutligen anser vi att våra informanternas åldersspann känns positivt då empirin inkluderar många års erfarenhet av att leva som adopterad vilket vi finner intressant.

6.2. Former av stöd

Detta tema berör samtliga frågeställningar i studien och handlar om de adopterades upplevelser beträffande om det finns ett behov av särskilt stöd utifrån att leva som adopterad i Sverige. I samband med detta diskuterar informanterna olika former av stöd samt beskriver sina uppfattningar gällande utbud och tillgänglighet av olika sorters stöd.

6.2.1. Informellt stöd

Den första aspekten inom temat behandlar betydelsen av familj och vänner som informellt stöd. I empirin framgår det att två informanter alltid har bearbetat tankar samt känslor om att vara adopterad och då huvudsakligen samtalat om det med familj, vänner och andra adopterade. Båda informanterna har vänner som adopterades samtidigt som dem själva och som de håller kontakt med. Vidare betonar dessa informanter att det informella stödet hemifrån har varit betydelsefullt, varav en av dem säger:

“Och jag upplever också väldigt mycket själv att jag hade varit väldigt annorlunda om jag inte hade fått det stödet ifrån vänner och familj när jag var liten, jag hade stort behov av att prata om sådant här verkligen.” - Nicola.

Att få stöd informellt från sitt sociala nätverk värderas vara betydande och behövligt för Nicolas identitetsutveckling. Vidare framkommer det att Sam nuförtiden pratar mycket om adoption med speciellt adopterade vänner samt inom familjen, vilket upplevs vara roligt och är enligt Sam viktigt. Varpå hen betonar att det bör ses som en självklarhet att inom familjen prata om att man är adopterad.

Ett annat mönster som växt fram ur empirin berör socialt stöd, genom aktivt deltagande på Facebook via medlemsgrupper för adopterade. Samtliga informanter uppgav att de i olika omfattning är engagerade på sociala forum, däribland facebookgrupper för adopterade. Huvudsakligen handlar det om att informanterna i varierande aktiv grad kommunicerar skriftligt med andra adopterade eller läser vad andra medlemmar skriver. Varav en informant uttrycker sig exempelvis följande:

“...men jag kollar inte aktivt om detta [facebookgrupper för adopterade, vår anmärkning], men jag vet att det finns så ibland kollar jag på det, så det är mer åt det hållet liksom.” - Kim.

Kim upplever inte att hen behöver läsa aktivt om vad som skrivs i facebookgrupperna utan upplever att grupperna finns där vid behov. Därutöver framkommer det att Facebook är ett bra kontaktnätverk vilket en informant, som fått adopterade vänner via facebookgrupper, betonar följande:

“Sociala medier, det är ju helt fantastiskt. Jag tänker adopterade som växer upp idag, alltså vilken förmån att kunna ta den kontakten på sina egna villkor på ett annat sätt. För det saknar jag, det önskar jag att jag hade haft.” - Alex.

Alex hyllar internet och dess innebörd beträffande att på ett lättillgängligt sätt kunna nå ut till andra adopterade vid behov. Varpå sådant utbud har Alex saknat.

Följaktligen beskriver samtliga informanter vad de vanligtvis brukar prata om med andra adopterade varpå variationen är bred. Sammanfattningsvis handlar det om olika upplevelser av att leva som adopterad till exempel; diverse erfarenheter (såsom att någon tilltalar dem på engelska), anknytning, hur man hanterar separationsångest, hur adoption kan ha påverkat dem som människor i sina relationer eller livsval, adoption som verksamhet, rasism och samhällsklimat, om relationen som förälder, namnbyte samt diskussion kring identitet. Vidare framkommer det att informanterna pratar med andra adopterade huvudsakligen öga mot öga samt via skrift på sociala forum. Beträffande i regel hur ofta informanterna övergripande pratar med familj och vänner om adoption rör det sig exempelvis om att Kim bara pratar om det inom familjen om det kommer upp någonting, Sam pratar med familjen när de träffas i snitt 1-2 gånger i månaden då de bor på skilda orter, varav Nicola träffar några av sina adopterade vänner 4-5 gånger per år. Att läsa om adoption på sociala forum är dock mer frekvent bland informanterna varpå Nicola och Alex är inne dagligen, Love läser i snitt en gång i veckan och Kim går in och läser när hen får lust.

Nästa aspekt behandlar huruvida det föreligger ett särskilt behov av att prata med andra adopterade och i så fall av vilken anledning samt huruvida informanterna upplever att samtal med andra adopterade ger något stöd. Inledningsvis instämmer samtliga informanter om att det existerar ett speciellt behov. Följaktligen motiverar två informanter sina inställningar enligt nedanstående:

“Mycket, det har ju fått mig att hitta mig själv mycket bättre och förstå varför jag har tänkt så som jag har gjort tidigare och för att slippa det här, är det bara jag eller är det fler som har upplevt det här och det är så många saker som man kan känna igen sig i.”
- Sam.

“Jo men det finns ett behov för att bekräfta att ens känslor är riktiga och att man har rätt att känna dem känslorna man har.” - Love.

Informanterna belyser att de anser det vara essentiellt att få samtala med andra människor med liknande bagage som sig själva för att få sina känslor och upplevelser bekräftade. Varpå ett intyg på att man inte är ensam följaktligen kan påverka informanternas självuppfattning positivt.

Angående informanternas inställning gällande huruvida de upplever att samtala med andra adopterade ger något stöd, framkommer det att samtliga informanter bedömer kontakten med adopterade som värdefull. Beträffande om stödet vidare har uppfyllt informanternas eventuella förväntningar uttrycker sig två informanter följande:

“Ja det har absolut uppfyllt det som jag känner att jag behövt för att klara av och bearbeta allting, och det är ju då det informella liksom [...] det är ju de här privata samtalen med folk man känner som har varit och är betydelsefulla.” - Nicola.

“Jag hade absolut inga förväntningar faktiskt, utan det har bara varit positivt. Jag visste inte då heller att det fanns ett sånt behov av att diskutera saker och ting, och att prata om det så som det har varit... [---] men i mötet kring detta har min självbild stärkts i alla fall.” - Sam.

I resultaten framgår det att det sociala stöd som informanterna erfar från att samtala med andra adopterade har levt upp till deras förväntningar positivt, utifrån att deras känslor intygas. Samt genererar både i en känsla av att inte vara ensam och att informanternas självbilder stärks.

Analys

Med hänsyn till ovanstående resultat är vår tolkning utifrån Barlebo Wennerberg (2010) att vad som klassificeras som socialt stöd konstrueras utifrån att mottagarna, i det här fallet informanterna, upplever det vara stödjande. Därutöver är vår uppfattning att de sociala relationerna till familjen, vänner samt kontakt med andra adopterade värderas som betydelsefulla för informanterna. Detta på så vis att det emotionella stödet som Hedin (1994) och Sarafino (2008) beskriver samt det nätverksbaserade stödet som Forsberg och Wallmark (1998) skildrar kan anpassas till informanternas individuella behov, utifrån att socialt stöd

innefattar en social process där människor ger och får stöd av andra människor i relationer (House et.al, 1988). Följaktligen kan det spontana stödet enligt Hedin (1994) ligga till grund för att de adopterade värderar det sociala samspelet med familj och vänner, då de på ett subtilt sätt kan erbjuda stöd utan att de adopterade själva upplever att de är i behov av det. Vidare kan det som informanterna redogör för att de talar om med andra adopterade ha ett samband med den erfarenhetskunskap utifrån självhjälpsgrupper som Borkman (1976) belyser. Med hänsyn till den symboliska interaktionismen (se Burr, 2003) kan de erfarenheter samt övriga resonemang som informanterna diskuterar i interaktion med andra adopterade innebära utifrån Borkmans (1976) skildring av erfarenhetskunskap att de finner stöd i varandra då det gynnar deras känslor av att bli bekräftade.

6.2.2. Formellt stöd

En aspekt handlar om huruvida informanterna erfar att de har ett behov av särskilt utformat formellt stöd utifrån att leva som adopterad i Sverige och vad de bakomliggande orsakerna kan vara. Utifrån det empiriska materialet framgår det att tre informanter upplever att de inte är i behov av formella stödinsatser, varav följande informanter citerar:

“Nej det har jag inte, inte vad jag kan komma på så, men som sagt jag har inte blivit erbjuden något heller.” - Kim.

“Nej precis [att hen inte har känt något behov av formellt stöd, vår anmärkning] och det har inte slängts över mig heller... [---] Som sagt det är nog väldigt olika men personligen så har ju det stödet ifrån hemmabasen varit tillräckligt.” - Nicola.

Ovanstående citat beskriver att ett behov av särskilt formellt stöd inte föreligger utifrån att leva som adopterad, varpå Nicola betonar att stöd hemifrån har tillgodosett hens stödbehov. Vidare understryker informanterna att de däremot inte heller har blivit erbjudna något formellt stöd med avseende att de är adopterade. Därutöver framkommer det i resultatet att två informanter ställer sig positiva till att erhålla formellt stöd med anledning av att de är adopterade.

Ett annat mönster som framkommit i empirin berör om informanterna upplever att det finns ett behov av särskilt utformat formellt stöd utifrån att leva som adopterad i Sverige. Trots att informanternas individuella upplevelser beträffande behov av särskilt utformat formellt stöd varierade så är de alla enade om att det borde finnas ett särskilt formellt stöd som är anpassat till adopterade. Vidare framkommer det i empirin, att yrkesrollen bland dem som ska ge formellt stöd inte är avgörande utan det är kunskapen kring adoption som är det mest väsentliga, vilket följande citat belyser:

”... om det är en kurator, psykolog eller vad det nu kan vara kanske inte spelar så stor roll [...] men man ska ju veta vad det [adoption, vår anmärkning] är...” - Sam.

”... jag upplever när jag pratar med henne [samtalsstöd med professionell, vår anmärkning] som kunnig för hon hänvisar till forskningsrapporter, böcker och teorier och vad folk säger [rörande adoption, vår anmärkning].” - Alex.

Enligt informanternas beskrivning upplevs kunskapen vara mer betydelsefull än yrkestitlar.

Ytterligare en aspekt som framkommit i empirin är den övergripande diskussionen bland informanterna att det är svårt att hitta information om utbudet av särskilt formellt stöd för adopterade, varpå deras upplevelser är att det föreligger en avsaknad på stödinsatser riktade till adopterade utifrån den bristande tillgängligheten. Däremot påtalar Sam att kontakter i nätverket kan vara behjälpligt beträffande att finna information om formellt stöd. Vidare beskriver en informant sina upplevelser beträffande det bristfälliga utbudet av särskilt formellt stöd för adopterade enligt följande:

”... jag har nog aldrig hört någonting om att man skulle kunna bli erbjuden någonting [särskilt formellt stöd, vår anmärkning], det kanske är att man skulle kunna gå och prata med en kurator eller liknande, men inget specifikt så för just adopterade...” - Kim.

Kim upplever att det i Sverige inte finns något erbjudande kring formellt stöd avsett för enbart adopterade.

Den sista aspekten angående formellt stöd berör informanternas tankar beträffande förslag på specificerade formella stödinsatser för adopterade, varav samtliga informanter hade flertal idéer. Tre informanter ger förslag på särskilt utformat formellt stöd enligt nedan:

”Jag tycker det ska finnas någonting i samhället som bemöter adopterade barn på något sätt. [...] man vet ju vilka som är adopterade och då kanske man vid en viss ålder kan skicka hem foldrar och sådant till dem barnen med information om till exempel mötesgrupper.” - Love.

”... hemspråket, jag tycker det vore kul om man skulle få den möjligheten att lära sig språk. För att språk är så mycket mer än språk, det är både kultur, att få lära sig mer om sin ursprungskultur och så om man vill, men jag tycker ingen ska bli påtvingad att alla adopterade ska göra det... [...] Möjligheten ska alltid finnas...” - Kim.

“Jag tycker att adopterade ska få ett statligt återrese- och röttersöksbidrag. [...]jag tänker nånstans att man kunde utforma någon form av sökbart och kanske behovsprövat stöd då men det ska vara statligt och skattefinansierat... [...] För det utgår ju ett statligt bidrag till adoptanter, de får 40'000 kr och jag kan tycka det är väl inte mer än rimligt att vi kan få [bidrag, vår anmärkning].” - Alex.

Informanterna beskriver olika specificerade formella stödinsatser som de anser bör finnas och nämner bland annat att informationsfoldrar skickas ut till adopterade, möjlighet till hemspråk samt bidrag för återresor och röttersökning. Vidare framkommer i empirin ytterligare förslag på särskilt formellt stöd såsom att individuella samtal för adopterade ungdomar bör erbjudas, att familjerättssekreterare bör inneha spetskompetens om adoption och adopterade samt lokala träffar med andra adopterade via föreningar.

Analys

Till att börja med finner vi det svårt att analysera eventuella orsaker till varför vissa informanter erfar att de är i behov av särskilt stöd medan andra inte önskar någon hjälp. Detta med hänsyn till att de är individuella människor med olika bakgrund och befinner sig i olika samhällskontexter. Utifrån ovanstående resultat kan stödjande kommunikation i sociala relationer med familj och vänner enligt House et.al. (1988) ha en betydande inverkan på informanternas upplevelser beträffande deras behov av särskilt stöd. Detta med hänsyn till att emotionellt stöd från informanternas sociala nätverk genererar enligt Forsberg och Wallmark (1998) inflytande på deras självmedvetande samt enligt Hedin (1994) och Sarafino (2008) bekräftas informanternas känslor i olika sammanhang utifrån feedback varpå deras upplevelser angående behov av särskilt utformat formellt stöd kan påverkas.

Informanternas åsikt beträffande att särskild kunskap om adoption bland professionella som erbjuder specificerat formellt stöd för adopterade kan enligt oss bero på att adoption är en unik erfarenhet. Därav är särskild kunskap om adoption (se kunskapsstöd Hedin, 1994; Sarafino, 2008) betydelsefullt för adopterade då det bidrar till ökad trygghet.

Den upplevda bristen beträffande tillgängligheten rörande att hitta särskilt formellt stöd för adopterade samt den mängd idéer som informanterna föreslog beträffande former av formella stödinsatser för adopterade, kan enligt Sarafino (2008) bero på att det förekommer en brist i samhället angående utbudet av särskilt utformat formellt stöd för adopterade utifrån de adopterades önskemål och därmed behov. Denna brist kan enligt oss förklaras utifrån tidigare forskningars slutsatser beträffande att det rasifierade bemötandet som adopterade utsätts för inte talas om offentligt i samhället med hänsyn till att de inte tillhör den socialt konstruerade vita normen (se exempel Hübinette & Andersson, 2012; Hübinette & Tigervall, 2008, 2009; Lind, 2012).

6.2.3. Annat stöd

Den första aspekten belyser hur utbudet av annat stöd har upplevts, såsom diverse skönlitterära-, kulturella- samt mediala verk som behandlar adoption i allmänhet och som informanterna kan uppleva som stöd, från det att de kom till Sverige fram tills idag. Av resultatet framkommer det att två informanter inte kan minnas att de har bemött någon form

av annat stöd för adopterade i samhället under barndomen. Tre informanter har däremot tagit del av några fåtal böcker som berör adopterade samt adoption i allmänhet under sin uppväxt, varav en informant uttrycker:

”... jag vet att jag hade några bra böcker när jag var liten, pepparkakspyret eller något sånt... [---] ...jag tror inte att den boken specifikt har gett mig något stöd men jag tror absolut att den har påverkat mig, att den har funnits i min vardag.” - Kim.

Kim upplever inte att boken uttryckligen har gett hen något stöd, men den har ändå haft betydelse i hens vardag. Vidare framkommer det i empirin att Nicola i vuxen ålder, bemött en barnbok som handla om att vara adopterad. Därutöver upplevde Nicola en avsaknad av barnböcker när hen var liten. Därtill berättar en informant att hen inte bemött böcker som berör adoption under sin uppväxt, varpå hen påpekar:

”... det fanns ju inga förebilder [som var adopterade, vår anmärkning] när jag var liten som jag kunde se upp till”. - Sam.

Sam understryker att det är viktigt att ha en förebild under sin uppväxt vilket hen saknat. Vidare är en liknande reflektion bland samtliga informanter att utbudet av diverse skönlitterära-, kulturella- samt mediala verk som berör adoption har ökat på senare tid. Bland annat nämner Kim att det idag finns en podcast samt en dokumentär som berör adoption. Däremot upplever informanterna att det fortfarande saknas böcker, tv-program, radioprogram etc., där adopterade är i fokus, varpå en informant säger:

”Alltså det klart att det finns väl säkert någon karaktär i något tv-program som är adopterad, men det är inte så att det är de som är i fokus någonsin. Utan det är liksom bipersoner...” - Nicola.

Enligt Nicola finns det en del tv-program där adopterade är med, men adopterade är sällan i fokus. I relation till Nicolas uppfattning diskuterar en informant att en eventuell orsak till denna representationsbrist beträffande adopterade kan vara följande:

”... jag tror att man på något sätt vill normalisera det [adoption, vår anmärkning], så man vill typ inte highlighta det så mycket eller vad man ska säga, samtidigt som man kanske bör prata om det...” - Kim.

Kim spekulerar i att bristen på annat stöd för adopterade kan bero på att samhället väljer att inte fokusera på adoption i diverse skönlitterära-, kulturella- samt mediala verk, utifrån föreställningen om att det ska leda till att adoption normaliseras.

Analys

Inledningsvis kan vi konstatera att informanterna upplever att det föreligger en brist på annat stöd där adopterade är i fokus. Gällande skönlitterära-, kulturella- samt mediala verk konstruerar informanterna enligt Sarafino (2008) sådana verk som ett socialt stöd, varpå den upplevda representationsbristen inte verkar leva upp till deras önskade behov. I likhet med Borkmans (1976) beskrivning av erfarenhetskunskap i självhjälpsgrupper kan skönlitterära-, kulturella- samt mediala verk där adopterade är i fokus vara stödjande för informanterna. Detta på så vis att de erhåller emotionellt stöd (se Hedin, 1994, Sarafino, 2008) genom att deras erfarenhetskunskap och känslor av att leva som adopterad bekräftas vilket kan vara betydande för att de adopterades självbilder och identitetsutvecklingar stärks. Följaktligen tror vi att skönlitterära-, kulturella- samt mediala verk om adoption kan generera ökad kunskap i samhället, vilket enligt Hedin (1994) och Sarafino (2008) kan upplevas som stödjande för adopterade då ökad allmänbildning om adoption kan bidra till ökad trygghet för de adopterade. Därutöver är vår uppfattning utifrån betydelsen av tid- och rumsdimensionen (se exempel Lindgren & Zetterqvist Nelson, 2013) att det ökade utbudet av annat stöd under åren som informanterna beskriver kan bero på att samhället förändras och mångfalden ökar vilket följaktligen genererar i att nya former av verk som omfattar fler samhällsgrupper, däribland adopterade, framställs.

6.3. Samhällets bemötande

Detta tema är huvudsakligen sammanlänkat med studiens första frågeställning *“Har det under uppväxten funnit och finns det, idag, ett behov av särskilt utformat stöd utifrån att leva som internationellt adopterad i samhället och i så fall vad kan de bakomliggande orsakerna vara?”*, och är angeläget att analysera för att eftersträva en djupare insikt kring varför ett behov av särskilt stöd eventuellt existerar bland de adopterade i vår studie. Detta med hänsyn till vår föreställning att samhällets bemötande kan ligga till grund för adopterades känslor och mående beträffande att leva som adopterad i samhället, vilket följaktligen kan påverka deras tankar beträffande behov av särskilt stöd. Vi finner därmed detta tema som essentiellt, då för att skapa en extensiv förståelse för våra informanter så måste vi beakta dem i relation till deras sociala sammanhang.

Den första aspekten berör de adopterades tankar kring huruvida man i samhället under deras uppväxt pratade eller inte pratade om adoption, vilket upplevs hänga samman med samhällets (brist på) kunskap. Resultatet redovisar att tre informanter gav liknande svar om upplevelsen av att man genom åren överlag inte pratade särskilt mycket om adoption i allmänhet, samt att det inte har blivit någon märkbar skillnad fram tills idag. Bland annat uttryckte en informant följande:

“... man pratade väldigt lite om det överlag skulle jag säga och jag vet inte, man pratar väl inte så mycket om det idag heller [...] även fast det [adopterade, vår anmärkning] finns överallt liksom. [...] ...det är viktigt att göra det så naturligt förstås, särskilt i familjen, det är en självklarhet tycker jag, det ska pratas om och inte vara någon hemlighet. Och man ska inte låtsas som att det inte är någon skillnad när man sticker ut i ett samhälle och att då gå och säga att du är som alla andra för det är man inte...”
- Sam.

Enligt Sam är adoption som samtalsämne något som man under hens uppväxt samtalade ringa om och situationen i samhället upplevs vara oförändrad. Vidare understryker Sam att adoption är viktigt och behöver uppmärksammas samt att man inte bör låtsas som att vara

adopterad inte är någon skillnad då man visuellt sticker ut jämfört med majoritetsbefolkningen.

Följaktligen framkommer det i empirin att tre informanter upplever att människor inte vet så mycket om adoption i allmänhet, varpå en informant beskriver hur hen upplever omgivningens föreställningar beträffande adopterade enligt följande:

“Mycket oförstående typ. Alltså det känns som att de [omgivningen, vår anmärkning] inte fattar liksom, inte som att de nödvändigtvis alltid vill vara elaka utan bara att de fattar helt enkelt inte. [...] De vill putta en i fack hela tiden. De kan inte fatta idén av att vara adopterad... [...] att adopterade är en grej känns det som ibland. [---] Man försöker definiera adopterad på något sätt för att folk förstår ju inte det.” - Nicola.

Enligt Nicola föreligger det en kunskapsbrist om adoption i samhället som upplevs vara allmänt oförstående över vilket fack som adopterade bör placeras i. Till följd av okunskapen beskriver Nicola hur hen försöker få folk att förstå innebörden av vad adoption är. Detta åliggande instämmer Alex med och berättar hur hen lärde sig ordet biologisk när hen var barn, för att kunna förklara innebörden för andra.

Analys

Utifrån ovannämnda upplevelser är vår uppfattning att det övergripande föreligger en tystnad om adoption i samhället som socialt konstruerats genom människors interaktioner och handlingar (se Burr, 2003) samt att det förekommer en kunskapsbrist om adoption i allmänhet, varpå gruppen adopterade osynliggörs. Denna tystnad kan utifrån Regnér (2006) förklaras med hänsyn till att adoption som företeelse inte tillhör den eftersträvarsvärda socialt konstruerade familjenormen som majoriteten i samhället lever i, det vill säga den stereotypiska kärnfamiljen (se Wennesjö & Raneke, 2012). Till följd av denna rådande samhällsnorm samt normen om vithet förskjuts adopterade utanför den ideala mallen vilket enligt Eide och Eide (2006) och Engdahl (2011) kan bero på att det förekommer ett asymmetriskt maktförhållande mellan den vita befolkningsmajoriteten kontra de med utländskt utseende i Sverige. Att adopterade osynliggörs i samhället kan utifrån Goffman (1972) riskera att de stigmatiseras i interaktion med omgivningen utifrån sitt gruppstigma.

Detta kan enligt Lakey och Cohen (2000) följaktligen påverka de adopterades självbilder då människors uppfattningar om sig själva, utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, ofta är en reflektion av hur andra människor ser på en.

Fortsättning på resultat

Ett annat mönster som växt fram ur empirin är adopterades upplevelser av samhällets attityder och vardagsrasism. Inledningsvis upplever tre informanter att attityderna rörande adopterade företrädesvis varit negativa. Dock skiljer sig Loves uppfattning från de övriga informanterna då hen upplever att det inte förkommer någon särskild attityd gentemot adopterade som grupp, utan istället bemöts adopterade på samma sätt som invandrare i samhället, vilket enligt Love emellertid övervägande består utav negativ behandling. Sammanfattningsvis är informanternas upplevelser ett negativt bemötande i samhället, varav två informanter citerar:

“Jag tyckte det var ganska negativt [attityder i samhället, vår anmärkning] för jag kände mig aldrig riktigt att jag fick höra till fullt ut...Så min självbild var ganska skev tänker jag, alltså det bidrog ju till hur min självbild och mitt självförtroende utvecklades. Det räckte aldrig till...” - Alex.

“Jag kommer aldrig få vara så svensk som jag skulle vilja vara och jag kommer aldrig få vara så kinesisk som jag skulle vilja vara utan jag kommer alltid behöva vara här i mitten liksom, jag kommer aldrig att bli sedd som någonting helt.” - Nicola.

Alex upplevelse var en negativ behandling i samhället i form av implicit särbehandling, då Alex beskriver en känsla av utanförskap i att aldrig bli en del utav det svenska samhället. Varpå denna känsla följaktligen har influerat på utvecklingen av Alex självuppfattning till att bli “skev”. Vidare underbygger Nicola samma slags känsla som Alex av att befinna sig mittemellan olika kategoriseringar. Nicola tillägger därutöver att denna upplevelse genererar i en identitetsförvirring.

Vidare framkommer det i empirin att annan särbehandling som intervjupersonerna erfarit är bland annat att två informanter beskriver att de ibland, exempelvis när de åker

kollektivtrafik, blir tilltalade på engelska utifrån sina exotiska utseenden, vilket kan upplevas som tröttsamt då de talar flytande svenska. Ytterligare diskriminering är mobbning i skolan vilket Alex utsattes för i form av glåpord baserat på sitt utländska utseende. Dock betonar Alex en känsla av frustration utifrån sin upplevelse av att vuxna, framförallt föräldrar, har varit snabba på att förminska hens förnimmelse av mobbning med att det är barn som säger det, samt att Alex lika gärna hade kunnat bli retad för vad som helst. Detta håller inte Alex med om utan menar att det snarare handlar om att det inom den offentliga sfären är obekvämt att tala om ras och det faktum att det föreligger skillnader i våra genetiskt betingade utseenden, vilket Alex understryker behöver belysas. Därutöver framkommer det i empirin att en informants exotiska utseende har fått spela en stor roll beträffande hur hen behandlas i samhället vilket beskrivs som jobbigt och informanten betonar hur hen hade önskat att bli bemött färgblint. Dock påpekar informanten att hen upplever en skillnad beträffande samhällets bemötande genom åren:

“Jo det har det nog, det tror jag beror på att under de här åren jag faktiskt har växt upp så har ju mångfald ökat så otroligt mycket. [...] För när jag växte upp, alltså där jag kommer ifrån, det var verkligen bara jag som inte hade svenska rötter och då blir det ju på ett annat sätt när jag blir den enda som ser annorlunda ut. Nu idag är det ju så många med andra ursprung och som på olika sätt har kommit hit så nu är jag liksom inte “ensam” längre...”
- Nicola.

Nicola poängterar att samhällets bemötande har förändrats vilket hen tror beror på den ökade mångfalden, varpå Nicola inte lika synligt pekats ut som avvikande utifrån sitt exotiska utseende.

Analys

Inledningsvis kan vi konstatera att våra resultat beträffande samhällets attityder och bemötande överensstämmer med tidigare forskningar (se exempel Borczykowski et.al, 2005; Hübinette & Tigervall, 2008; Lind 2012). I likhet med Hübinette och Tigervall (2008, 2009), Hübinette och Andersson (2012) samt Lind (2012) skildrar våra informanternas erfarenheter att adopterades utländska utseende är centralt för hur de behandlas, exempelvis diskriminerande

och rasifierat, inom den offentliga sfären, möjligtvis utifrån en föreställning av att vara invandrare. Dessa erfarenheter av fientligt bemötande i samhället kan enligt Meeuwisse och Swärd (2013) samt Östnäs (2007) förklaras utifrån att vithet är en socialt konstruerad norm i samhället och värderas därmed vara en privilegierad kategori. Detta med hänsyn till att den vita befolkningsmajoriteten enligt Eide och Eide (2006) samt Engdahl (2011) äger tolkningsföreträde att konstruera och stämpla andra hudfärger som avvikande utifrån att det existerar ett asymmetriskt maktförhållande mellan vita människor och människor med mörk hudfärg. Varpå vi följaktligen instämmer med tidigare forskning (se Hübinette & Andersson, 2012; Hübinette & Tigervall, 2008, 2009; Lind, 2012) att att Sveriges konstruerade självbild av att vara ett färgblint, jämställt och likvärdigt samhälle bör ifrågasättas. Vidare underbygger empirin beträffande att kränkande behandling förminskas, tidigare forskningars hypotes beträffande att ras är ett obekvämt samtalsämne i samhället (se Hübinette & Tigervall, 2008, 2009; Lind, 2012). Till följd av denna tystnad beträffande ras uppfattar vi att en konsekvens är att adopterade vanligtvis inte erhåller något erkännande för sina upplevelser av vardagsrasism, vilket möjligtvis kan vara en bakomliggande orsak till informanternas känslor av att aldrig få bli en del av samhället. Slutligen kan förhållandet i samhället, att inte tala om rasskillnader, enligt Börjesson & Rehn (2009) influera och omedvetet styra hur människor tänker kring samt bemöter adopterade. Varpå vår hypotes är, att tystnaden rörande ras som samtalsämne i samhället, i sin tur kan komma att påverka de adopterades mående samt att deras självuppfattningar utifrån Lakey och Cohen (2000) omformas och blir skeva i det sociala samspelet med samhället. Vilket följaktligen kan influera på de adopterades upplevelser beträffande behov av särskilt stöd utifrån att leva som adopterad i Sverige.

Fortsättning på resultat

Ytterligare aspekt inom detta tema hänger ihop med föregående mönster beträffande vardagsrasism och berör adopterades erfarenheter av de "klassiska frågorna". Utifrån empirin framkommer det att frågor från nyfikna främlingar beträffande informanternas ursprung är vanligt förekommande och huvudsakligen är det främlingar som tar kontakten genom att fråga. Sammantaget framgår det i empirin att vid de tillfällen som informanterna haft en mer långvarig stabil social situation, såsom gått i samma klass i flera år, så minimerades frågorna.

Generellt var det i princip vid nya bekantskaper som informanterna behövde förklara sig och svara på frågor. Betydelsefullt att belysa är följaktligen att två informanter betonar att människor behöver tygla sin nyfikenhet, då deras ställningstagande är att vissa saker inte är okej att fråga om, varpå de uttrycker följande:

“Jag upplever att många av oss [adopterade, vår anmärkning] växer upp med en känsla av att alltid behöva vara tillgängliga, det ska alltid vara litegrann av en öppen bok. Vi ska stå till tjänst med information om någonting som faktiskt är väldigt privat. [...] Det tas för givet.” - Alex.

“Och då kan jag tycka att man frågar inte det [“klassiska frågor”, vår anmärkning] till någon man direkt inte känner för det är lite att kliva innanför mina gränser, för dem vet inte hur jag känner inför det, så att jag tycker att samhället eller medmänniskor måste lära sig att dra en gräns [...] för det är ju att gå in på någons privata egendom någonstans.” - Love.

Enligt informanterna får adopterade inte välja forum och tillfälle att prata om sitt ursprung, utan istället förekommer en slags förväntan i samhället på att adopterade öppet borde kunna svara på frågor oavsett tid och rum. Varpå detta förgivettagande upplevs som både påfrestande och tröttsamt.

Analys

Till att börja med har vårt ovannämnda resultat liknande utfall som tidigare forskningar beträffande förekomsten och upplevelsen utav de “klassiska frågorna” (se exempel Hübinette & Tigervall, 2008; Lindblad, 2002; Neil, 2011). Utifrån empirin upplever vi att det föreligger en slags självklarhet i samhället i att kunna ställa de “klassiska frågorna” utan bekymmer, varpå vissa adopterade upplever en trötthet samt frustration över att de förväntas svara på sådana frågor när som helst. Denna inövade sociala process mellan parterna kan enligt Eide och Eide (2006) samt Engdahl (2011) förklaras med att det föreligger ett asymmetriskt maktförhållande, varpå vår uppfattning är att den vita majoritetens självbild grundar sig i föreställningen om att vi lever i ett antirasistiskt land (se exempel Hübinette & Tigervall,

2008, 2009) och därav betraktas de "klassiska frågorna" som ett handlande av genuint välmenande intresse vilket på så vis gör det acceptabelt. Därutöver kan detta bemötande utifrån Lindgren och Zetterqvist Nelson (2013) förankras i det sociala sammanhanget i relation till tid och rumsdimensionen, med hänsyn till att vi anser att internationellt adopterades existens i den svenska samhällskontexten, i förhållande till den bristande kunskap som vi upplever föreligger om adoption, är avgörande för att frågorna överhuvudtaget förekommer. Slutligen är vår tolkning, utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv (se Barlebo Wennerberg, 2010) att det föreligger en konstruerad förväntan i samhället, på de adopterades framträdanden (se Goffman, 2009), att i interaktion med omgivningen bör kunna svara öppet på de "klassiska frågorna". Till följd av denna förväntning kan de adopterades självbilder utifrån Lakey och Cohen (2000) påverkas, då deras identiteter och tillhörighet kontinuerligt utmanas genom frågor om deras ursprung. Varpå detta anser vi kan inverka på de adopterades känslor beträffande behov av särskilt stöd.

Fortsättning på resultat

Den sista aspekten berör hur samhällets bemötande har påverkat de adopterades beteende. Inledningsvis framkommer det i empirin att Sam upplevde att det under 90-talet förekom mycket rasism. Däremot poängterade Sam att hen kände sig accepterad i sin omgivning utifrån att vara adopterad, trots att inställningen till invandrare i samhället överlag var negativ. En annan informant har liknande erfarenheter, men menar på att kompisarnas beteende kunde bli förvirrande utifrån följande:

"Däremot kunde jag reagera på hur de kommenterade andra icke-vita och rädslan för att jag skulle bli behandlad eller omtalad på samma sätt. [...] ...mitt sätt att hantera det var ju just att vända mig mot "mina egna" om man uttrycker sig så, att bli extremt vit och bli extremt svensk. Och jag kunde uttala mig oerhört problematiskt både om andra och om mig själv. Mycket försvarsmekanismer definitivt, det är ju ett sätt också att visa att jag är ju en av er." - Alex.

Att bli accepterad av kompisar samtidigt som de uttalar sig nedvärderande om människor med icke-vitt utseende genererade för Alex i en fruktan för att bli bemött på liknande vis. Vilket

ledde till att Alex utveckla ett internaliserat beteende såsom att uttala sig kränkande om sig själv och andra utländska för att få vara en del av det etniskt svenska kompisgänget.

Fortsättningsvis är det tre informanter som upplever sig ha blivit påverkade av samhällets föreställningar om adopterade. Nicola understryker exempelvis att man som människa påverkas av hur andra ser på en. Exempelvis beskriver Nicola hur en lärare, när hen var barn, inför klassen sa att en adoptivfamilj inte kvalificeras som en kärnfamilj för att den är annorlunda och därmed inte normal. Detta utpekande resulterade i att Nicola mådde dåligt. Därutöver redogör Alex för att hen till följd av upplevelser utav exotifiering valt att medvetet välja bort det typiskt feminina utseendet beträffande klädsel, etc. och istället ha en mer unisex stil. Detta för att Alex inte upplever det vara bekvämt och tryggt att klä sig feminint. Vidare upplever en informant att andra människors föreställningar har påverkat hen:

“När jag var liten så fick jag ofta höra att jag skulle vara så glad att jag får vara i Sverige och det gjorde att jag fick en skuld gentemot min mamma, att jag måste visa att allt är bra liksom för att jag ska ju vara lycklig och glad för detta...[---] Vi pratade allmänt men inte så mycket om min identitet och bakgrund utan vi pratade inte överhuvudtaget om mina känslor... [...] När det blev någonting på riktigt har jag alltid stängt inne det. Jag tror det var mycket för att skydda mig för jag har aldrig pratat om det...” - Sam.

Sam beskriver en förväntan på att hen som adopterad borde känna tacksamhet över att ha fått komma till Sverige, vilket genererade i en skuldkänsla. Till följd av skulden utvecklade Sam en strategi, att inför sin mamma hävda att hen mådde bra och stänga inne jobbiga saker för att skydda sig själv. Dock är Kim ett undantag, jämfört med de ovannämnda känslorna, då hen inte upplever att andra människors föreställningar har påverkat hen. Detta tror Kim beror på att hen har haft familj och vänner runtomkring sig som hen har kunnat vända sig till.

Analys

Utifrån resultaten är vår bedömning att samhällets rådande normer (se Meeuwisse & Swärd, 2013; Östnäs, 2007) upplevs ha en påverkan på de adopterades beteende på så vis att de i interaktion med andra (se Burr, 2003) utvecklar strategier för att hantera samhällets

bemötande, vilket följaktligen kan influera på deras upplevelser beträffande behov av särskilt stöd för adopterade. Därtill kan informanternas upplevelser beträffande att samhället har en negativ syn på icke-vita individer enligt Lakey och Cohen (2000) inverka på de adopterades identiteter utifrån att människors självuppfattningar avspeglar hur andra individer ser på en. Slutligen att informanternas ovannämnda strategier förekommer kan utifrån Meeuwisse och Swärd (2013) samt Östnäs (2007) förklaras med hänsyn till att det föreligger en konstruerad samhällssyn där den icke-vita kroppen är konstruerad till att vara avvikande, medan den vita kroppen bedöms vara eftertraktansvärd. Varpå enligt Lindgren och Zetterqvist Nelson (2013) är det viktigt att beakta tids- och rumsaspekten för att förstå de adopterades beteende i sitt sammanhang.

7. Slutsatser och avslutande diskussion

Inledningsvis vill vi påminna om att följande slutsatser, baserade på avsnittet “6. Resultat & Analys”, är våra personliga tolkningar och hypoteser av hur samhällets struktur och bemötande är sammanlänkat med informanternas upplevelser beträffande behov av särskilt stöd.

Sammanfattningsvis kan vi utifrån våra resultat konstatera att ett behov av särskilt informellt stöd bland adopterade föreligger och har existerat under uppväxten utifrån att informanterna upplever att det sociala nätverket bestående av huvudsakligen familj och vänner (såväl adopterade som icke-adopterade) inger stort emotionellt stöd då deras känslor och erfarenheter bekräftas (se Barlebo Wennerberg, 2010; Borkman, 1976; Forsmark & Wallmark, 1998; Hedin, 1994; House et.al, 1988; Sarafino, 2008). Beträffande behov av särskilt utformat formellt stöd skiljer sig informanternas upplevelser åt, då tre informanter aldrig har erfarit att de varit i behov av stöd, medan två informanter i nuläget önskar stöd med anledning av att dem är adopterade. Vår slutsats är att informellt stöd kan vara orsaken till att formellt stöd inte upplevs vara behövande, då emotionellt stöd från nätverket genererar positivt inflytande på informanternas identitetsutveckling (se Forsberg & Wallmark, 1998; Hedin, 1994; Sarafino, 2008). Vidare är vår uppfattning att samhällets negativa bemötande gentemot adopterade, såsom kränkande kommentarer och särbehandling, leder till

stigmatisering varpå adopterades mående kan påverkas och därmed influera på de adopterades upplevelser och känslor beträffande behov av särskilt utformat formellt stöd för att hantera samhällets bemötande (se Goffman, 1972; Hübinette & Tigervall, 2008). Sammantaget kan vi även konstatera att informanterna upplever att de under sina levnadsår i Sverige har ett behov av särskilt utformat annat stöd. Detta anser vi huvudsakligen beror på att skönlitterära-, kulturella- samt mediala verk som berör adopterade kan vara betydande för att informanternas identitetsutvecklingar stärks då igenkännighetsfaktorn beträffande liknande erfarenheter erhålls (se Borkman, 1976).

Därutöver är vår generella slutsats att informanterna upplever att utbudet samt tillgängligheten av särskilt utformat formellt stöd, som bemöter deras behov, genom åren varit bristfälligt utan märkbar skillnad fram tills idag. Detta tror vi kan bero på problematiken att det rasifierade bemötandet som adopterade utsätts för inte talas om offentligt i samhället, grundar sig i att adopterade inte tillhör den socialt konstruerade vita normen (se Hübinette & Tigervall, 2008, 2009; Lind, 2012; Burr, 2003). Varpå denna tystnad, med hänsyn till det asymmetriska maktförhållandet som föreligger, kan vara en bakomliggande orsak till att utbudet av särskilt utformat formellt stöd för adopterade enligt empirin är bristfälligt (se Börjesson & Rehn, 2009). Vidare är vår bedömning att stöd från familj och vänner alltid har varit tillgängligt för informanterna samt levt upp till deras behov och förväntan. Därtill kan vi konstatera att internets roll varit betydande beträffande ökad tillgänglighet för informanterna att få kontakt med andra adopterade. Därutöver är vår uppfattning att annat stöd i form av diverse skönlitterära-, kulturella- samt mediala verk som berör adopterade har upplevts vara bristande utifrån informanternas behov beträffande representationen där adopterade är i fokus. Däremot har utbudet rörande former av annat stöd på senare tid ökat, såsom podcast och dokumentärer om adoption i allmänhet, men informanterna betonar att de fortfarande saknar mer representation där adopterade är i fokus. Varpå den ökning som beskrivs anser vi är beroende utav tid- och rumsdimensionen (se exempel Lindgren & Zetterqvist Nelson, 2013) utifrån att samhället förändras och mångfalden ökar.

Avslutningsvis finner vi det intressant att det är två av fem informanter som upplever sig vara i behov av särskilt utformat formellt stöd för adopterade, medan samtliga informanter ger flera förslag på formella stödinsatser som önskas. Varpå vi kan dra en slutsats att det förekommer en brist i samhället utifrån de adopterades önskemål och därmed behov. Exempel

på olika specificerade formella stödinsatser för adopterade som informanterna föreslår är bland annat att informationsfoldrar skickas ut till adopterade, möjlighet till hemspråk, bidrag för återresor och röttersökning samt lokala träffar med andra adopterade via föreningar.

8. Förslag till vidare forskning

Studiens slutsats beträffande adopterades upplevelser gällande utbud och tillgänglighet för särskilt utformat formellt stöd för adopterade, är att det bedöms vara bristfälligt utifrån informanternas behov och önskemål. Med hänsyn till detta finner vi vår studie relevant för det praktiska sociala arbetet på så vis att samhällets kontakt och stödjande arbete med adopterade belyses. Varpå enligt vår studies slutsats behöver samhället förbättra förmågan att fånga upp adopterades behov och önskemål så att följaktligen adekvata stödformer vidare utvecklas och erbjuds.

Under arbetsprocessens gång har det vuxit fram två funderingar kring forskningsområdet beträffande hur man kan undersöka studiens ämnesområde vidare. Ett förslag till vidare forskning är att det vore intressant att ingående granska vad för specifik kunskap om adoption som yrkesutövare inom särskilt utformade formella stödinsatser för adopterade erhåller. Vidare förslag till forskning är att det skulle vara intresseväckande att undersöka om övriga medlemmar i adoptivfamiljer upplever sig vara i behov av särskilt stöd och i så fall vad kan de bakomliggande orsakerna vara.

9. Referenser

Adoptionscentrum (2016): *Adoption*. Adoptionscentrum.
<https://www.adoptionscentrum.se> (2016-02-29).

AFK - Adopterade koreaners förening (2016). <http://www.madeinkorea.se/akf/> (2016-03-02).

AFO - Organisationen för vuxna adopterade och fosterbarn (2015). <http://www.afo.se> (2016-03-02).

Andershed, A-K, Enebrink, P. & Andershed, H. (2007): "Normbrytande beteende bland internationellt adopterade barn – Riskfaktorer och interventioner." i Margareta Carlberg & Karin Nordin Jareno (red.) *Internationellt adopterade i Sverige - Vad säger forskningen?*. Stockholm: Gothia Förlag AB.

Angelöw, B. & Jonsson, T. (2000): *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Backman, Y, Gardelli, T, Gardelli, V. & Persson, A. (2012): *Vetenskapliga tankeverktyg: till grund för akademiska studier*. Lund: Studentlitteratur.

Barlebo Wennerberg, S. (2010): *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber AB.

Barnen Framför Allt (2016): Adoptioner. <http://www.bfa.se> (2016-03-02).

Barnens Vänner. (2014): <http://www.bvadopt.se> (2016-03-02).
<http://www.bvadopt.se/Adoption/Las--lanktips> (2016-04-11)

Borczykowski, A, Hjern, A, Lindblad, F. & Vinnerljung, B. (2005): "Suicidal behaviour in national and international adult adoptees: A Swedish cohort study". *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 41: 95–102.

Borkman, T. (1976): "Experiential knowledge: A new concept for the analysis of self-help groups". *Social Service Review*, 50 (3), pp. 445.456.

Bryman, A. (2011): *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Burr, V. (2003): *Social constructionism*. London: Routledge.

Bäck-Wiklund, M. & Johansson, T. (2012): *Nätverksfamiljen*. Stockholm: Natur och kultur.

Börjesson, M. & Rehn, A. (2009): *Makt. Begreppbart*. Liber, Malmö.

Cohen, S. & Syme, S-L. (1985): *Social support and health*. Orlando, FL: Academic Press.

- Dalen, M. (2007): "Identitetsutveckling hos internationellt adopterade barn". i Margareta Carlberg & Karin Nordin Jareno (red.) *Internationellt adopterade i Sverige - Vad säger forskningen?*. Stockholm: Gothia Förlag AB.
- Eide, T. & Eide, H. (2006): *Kommunikation i praktiken: relationer, samspel och etik inom socialt arbete, vård och omsorg*. Malmö: Liber
- Ejvegård, R. (2009): *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Engdahl, O. (2011): "Hur fungerar social kontroll? Kriminologiska och socialpsykologiska perspektiv" i Bengt Larsson & Oskar Engdahl (red.): *Social kontroll: övervakning, disciplinering och självreglering*. Malmö: Liber.
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015): "Intervjuer" i Göran Ahrne & Peter Svensson (red.): *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Ferrari, L, Ranieri, S, Barni, D. & Rosnati, R. (2015): "Transracial adoptees bridging heritage and national cultures: Parental socialisation, ethnic identity and self-esteem". *International Journal of Psychology*, Vol. 50, No. 6, pp. 413–421.
- Forkby, T. & Liljeholm Hansson, S. (2011): "Kampen för att bli någon: bilder av förorten och riskfyllda utvecklingsvägar i Göteborg". Göteborg: FoU i Väst.
- Forsberg, G. & Wallmark, J. (1998): *Nätverksboken*. Stockholm: Liber.
- Försäkringskassan (2002): *Adoptionsbidrag*. Vägledning 2002:12, Version 3.
- Goffman, E. (1972): *Stigma – Den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Goffman, E. (2009): *Jaget och maskerna*. Stockholm: Nordstedts.
- Grotevant, H. (2008): "Coming to Terms with Adoption". *Adoption Quarterly*, 1:1, pp. 3-27.
- Hall, S. (1997): *Representations. Cultural Representations and Signifying Practices. Cultures, Media and Identities*. Open University. London: SAGE Publications.
- Hedin, U-C. (1994): *Socialt stöd på arbetsplatsen vid sjukdom*. Göteborgs universitet: Institutionen för socialt arbete.
- Hjern, A, Lindblad, F. & Vinnerljung, B. (2002): "Suicide, psychiatric illness, and social maladjustment in intercountry adoptees in Sweden: A cohort study". *The Lancet*, Vol. 360, pp. 443–448.
- House, J. S, Umberson, D. & Landis, K. R. (1988): "Structures and processes of social support". *Annual Review of Sociology*, 14, 293-318.

Hübinette, T. & Andersson, M. (2012): "Between colourblindness and ethnicisation Transnational adoptees and race in a Swedish Context". *Adoption & Fostering*, Vol. 36, Numbers 3 & 4.

Hübinette, T. & Tigervall, C. (2008): *Adoption med förhinder: samtal med adopterade och adoptivföräldrar om vardagsrasism och etnisk identitet*. Tumba: Mångkulturellt Centrum.

Hübinette, T. & Tigervall, C. (2009): "To be Non-white in a Colour-Blind Society: Conversations with Adoptees and Adoptive Parents in Sweden on Everyday Racis". *Journal of Intercultural Studies*, Vol. 30, No. 4, pp. 335-353

Häger, B. (2007): *Intervjuteknik*. Stockholm: Liber AB.

Irhammar, M. & Bengtsson, H. (2008): "Attachment in a Group of Adult International Adoptees". *Adoption Quarterly*, Vol. 8 (2), pp.1-25.

Irhammar, M. & Cederblad, M. (2006): "En longitudinell studie av identitet och psykisk hälsa hos en grupp utlandsfödda adopterade". *Socialvetenskaplig tidskrift* nr 1.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lahey, B. & Cohen, S. (2000): "Social support theory and measurement". I S. Cohen, L. Underwood, & B. Gottlieb. (red.): *Measuring and intervening in social support*. New York: Oxford University Press.

Lind, J. (2011): "Roots, origins and backgrounds: An analysis of their meanings in the creation of adoptive families in Sweden". *Childhood* 19 (1), pp.115-128.

Lind, J. (2012): "'As Swedish as anybody else' or 'Swedish, but also something else'? Discourses on transnational adoptee identities in Sweden". *Adoption & Fostering*, Vol. 36, Numbers 3 & 4.

Lindblad, F. (2002): *När livet inte längre är värt att leva*. Stockholm: Edita Ljunglöfs AB.

Lindblad, F, Hjern, A. & Vinnerljung, B. (2007): "Internationellt adopterades livssituation, psykiska hälsa och sociala anpassning – belysning utifrån registerstudier" i Margareta Carlberg & Karin Nordin Jareno (red.) *Internationellt adopterade i Sverige - Vad säger forskningen?*. Stockholm: Gothia Förlag AB.

Lind, J. & Lindgren, C. (2012): "Adoptivfamiljen". I Bäck-Wiklund, Margareta & Johansson, Thomas (red.): *Nätverksfamiljen*. Stockholm: Natur och Kultur.

Lindgren, S-Å. (2002): *Om brott och straff: från sociologins klassiker till modern kriminologi*. Lund: Studentlitteratur.

- Lindgren, C. & Zetterqvist Nelson, K. (2013): "Here and now – there and then: Narrative time and space in intercountry adoptees' stories about background, origin and roots". *Qualitative Social Work*, Vol. 13 (4), pp. 539–554
- Löfroth, S. (2014): "Begreppet rasifierad kan ha olika betydelser". Svenska Dagbladet. <http://www.svd.se/begreppet-rasifierad-kan-ha-olika-betydelser> (2016-05-05).
- Martinell Barfoed, E. (2008): "Berättelser om adoption". Socialhögskolan, Lunds universitet.
- Mattsson, K. (2005): "Diskrimineringens andra ansikte – svenskhet och det vita västerländska" i de los Reyes P. & Kamali, M. (red.) *Bortom Vi och Dom*. Stockholm: Fritzes.
- Meeuwisse, A. & Swärd, H. (2013): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (2016): *Internationella Adoptioner*. MFoF. <http://www.mfof.se/sv/Internationella-adoptioner/>
<http://mfof.se/Internationella-adoptioner/Att-adoptera/Rad-och-stod/> (2016-02-29).
- Neil, E. (2011): "Making sense of adoption: Integration and differentiation from the perspective of adopted children in middle childhood". *Children and Youth Services Review* 34, pp. 409–416
- Paez, P. (2015): *Adoptionspodden*. iTunes. <https://itunes.apple.com/se/podcast/adoptionspodden/id802062884?mt=2> (2016-04-11)
- Patton, M. Q. (2002): *Qualitative Research and Evaluation Methods*. London: Sage.
- Regnér, M. (2006): *Familjebilder. Om klientfamiljer, kontaktfamiljer och idealfamiljer*. Göteborgs universitet: Institutionen för socialt arbete.
- Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015): "Att analysera kvalitativt material" i Göran Ahrne & Peter Svensson (red.): *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Rydén, O. & Stenström, U. (1994): *Hälsopsykologi*. Stockholm: Bonnier Utbildning.
- Sahlin, I. (2013): "Sociala problem som verklighetskonstruktioner". I Meeuwisse, A. & Swärd, H. (red): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Sarafino, E. P. (2008): *Health Psychology: biopsychosocial interactions*. San Francisco: Wiley.
- SFS (1997:191): Lag med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1997191-med-anledning-av-sveriges_sfs-1997-191 (2016-05-05).

- Sigurðardóttir, S. (2009): *Samspel mellan informell och formell omsorg i olika länder*. Jönköping: Hälsohögskolan.
- Skau, G. M. (2007): *Mellan makt och hjälp: Om det flertydiga förhållandet mellan klient och hjälpare*. Stockholm: Liber.
- Socialstyrelsen (2015): *Grundbok i BBIC - Barns behov i centrum*. Falun: Edta Bobergs.
- Svensson, P. & Ahrne, G. (2015): "Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt" i Göran Ahrne & Peter Svensson (red.): *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Svärd, J. (2000): *Bestående nätverk: en studie av den sociala dimensionens betydelse*. Göteborg: Förvaltningshögskolan.
- Thurén, T. (2007): *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.
- TV4 (2016): *Spårlöst*. Stockholm: TV4. <http://www.tv4.se/spårlöst> (2016-04-11)
- Uehara, E. (2010): "Dual Exchange Theory, Social Networks, and Informal Social Support". *The American Journal of Sociology*, Vol. 96, No. 3, pp. 521-557. Chicago: The University of Chicago Press.
- Unicef (2016): Barnkonventionen. <https://unicef.se/barnkonventionen> (2016-03-02).
- Vaux, A. (1988): *Social Support, theory, research and intervention*. New York: Greenwood Press.
- Vetenskapsrådet (2002): *Forskningsetiska principer, inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.
- Vinnerljung, B. & Sundell, K. (2007): "Introduktion" i Margareta Carlberg & Karin Nordin Jareno (red.) *Internationellt adopterade i Sverige - Vad säger forskningen?*. Stockholm: Gothia Förlag AB.
- Wennesjö, A. & Raneke, A. (2012): "Kärnfamiljen fortfarande vanligast". *Statistiska centralbyrån*. Nr 2012:126.
- Yngvesson, B. (2003): "Going 'home': Adoption, loss of bearings, and the mythology of roots". *Social Text*, 74, Vol. 21, Number 1, pp. 7-27.
- Zeime, G. & Stintzing, G. (2016): *Adoption*. Trygg Hansa. <https://familjen.trygghansa.se/gravid/att-bli-gravid/adoption/> (2016-02-29).
- Östnäs, A. (2007): "Norm och normalisering inom handikappvetenskap och handikappidrott". I Svensson, K. (red): *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.

10. Bilagor

Bilaga 1 - Annonns

Hej!

Vi är två tjejer som studerar på socionomprogrammet i Göteborg.

Nu under vårterminen 2016 ska vi skriva en kandidatuppsats om ett valfritt ämne och vi är väldigt intresserade av adoptionsområdet och tycker att det vore spännande att fördjupa sig kring adopterades egna upplevelser av att leva som adopterad i dagens samhälle (i första hand internationellt adopterade). Denna idé är dock bara ett första utkast och ingenting är 100 % bestämt ännu kring syfte eller frågeställningar. Men för att denna idé överhuvudtaget ska kunna gå att genomföra behöver vi kolla om det finns något intresse bland den tilltänkta målgruppen alltså adopterade. Vi tänkte därför fråga om någon med säkerhet skulle kunna tänka sig att vilja medverka som intervjuperson i ett sådant här arbete?

Vi söker individer med olika åldrar, kön och adoptionsland. Beroende på hur stort gensvar vi får kommer vi att välja ut ett flertal personer som anmält sitt intresse, detta för att vi önskar en så bred variation som möjligt bland intervjupersonerna. De utvalda deltagarna kommer medverka i form av en intervju - antingen via möte med oss eller via skype (troligen någon gång under mars månad). Så om detta låter intressant eller om ni har några ytterligare frågor så tveka inte att höra av er till oss via privat meddelande på Facebook.

Vill man anmäla sitt intresse så skriv i så fall en kort presentation om dig själv, ålder, adoptionsland, boendeort samt någon mening om varför just du vill delta i vår studie.

Med vänlig hälsning,

Siri Josefsson & Elin Rosqvist

Bilaga 2 - Inbjudan

Hej!

Vi har nu gått igenom samtliga intresseanmälningar som vi fått rörande vår studie och har utifrån dessa valt ut ett flertal individer som vi fann intressanta som deltagare för intervjuerna och du är en av dem.

Vi har nu skrivit ett första utkast (vilket innebär att justeringar kan komma att ske) av vårt syfte och vill därför bekräfta med dig så att du fortfarande är intresserad av att medverka som intervjuperson och att vårt valda ämne känns bekvämt att prata om.

Här presenterade vi det preliminära syftet.

Utifrån att vi har kort med tid för det här arbetet så önskar vi gärna svar från dig om du med säkerhet vill delta eller inte senast *dag datum månad*. Om du tackar ja återkommer vi med förslag på intervjutid.

Om du har några frågor rörande intervjuens struktur eller allmänt om studien så är du välkommen att höra av dig till:

Här presenterade vi uppgifter om våra privata mejladresser.

Med vänlig hälsning,

Siri Josefsson & Elin Rosqvist

Bilaga 3 - Informationsbrev

Hej!

Vi heter Siri Josefsson och Elin Rosqvist och studerar på socionomprogrammet vid Göteborgs Universitet. Under vårterminen 2016 ska vi skriva en kandidatuppsats om valfritt ämne varav vi har valt att fördjupa oss kring internationellt adopterad i Sverige. Syftet med vår studie är att undersöka om vuxna internationellt adopterade upplever att de från den dag man kom till Sverige fram tills idag har haft ett behov av särskilt informellt, formellt eller annat stöd, utifrån att leva som adopterad. Vidare är vår avsikt att granska hur vuxna internationellt adopterade har upplevt utbudet och tillgängligheten av stöd samt i vilken utsträckning dessa former av stöd har levt upp till de adopterades behov.

Innan intervjun genomförs önskar vi att ni tar del av följande information.

Innan intervjun startar så kommer vi att fråga om du muntligen samtycker till att delta i vår studie och om det är okej att vi spelar in intervjun. Intervjuerna sker via skype eller möte. Samtliga svar som samlas in kommer att behandlas anonymt, detta för att säkerställa att din identitet som intervjuperson inte ska kunna framgå när studien presenteras. Vi ansvarar för att allt material som inkommer enbart kommer att brukas i syftet för vår studie. Samtligt underlag såsom transkriberingen av intervjun och det inspelade materialet garanteras även att förvaras säkert och kommer att förstöras när studien är färdigställd. Att medverka i vår undersökning är frivilligt och som intervjuperson måste du inte svara på alla frågor. Om någon fråga skulle kännas obekvämt så säg bara till. Du har även rätt att när som helst, utan att nödvändigtvis ange orsak, dra dig ur studien. När vår studie är avslutad kommer vi att delge dig uppsatsen.

Är det något du undrar över rörande intervjuns struktur eller allmänt om studien så är du välkomna att höra av dig till:

Här presenterade vi uppgifter om våra privata mejladresser.

Stort TACK för att du vill medverka i vår studie!

Med vänliga hälsningar, Siri Josefsson & Elin Rosqvist

Bilaga 4 - Intervjuguide

Vi välkomnar till intervjun och börjar med att presentera oss med namn och ålder. Vidare informerar vi om att intervjun i huvudsak kommer att ledas av en av oss studenter varav den andre kommer att sitta bredvid och lyssna och kan vid behov flika in med följdfrågor.

Därefter frågar vi intervjupersonen ifall hen har läst igenom informationsbrevet som vi skickat och ifall det finns några eventuella funderingar inför intervjun eller studien i allmänhet. Fortsättningsvis påminner vi kortfattat om studiens syfte. Slutligen frågar vi intervjupersonen om hen muntligen samtycker till att medverka i vår studie och om det är okej att vi spelar in intervjun.

Bakgrund

- Hur gammal är du?
- Vilket land kommer du ifrån och hur gammal var du när du kom till Sverige?
- Vet du något om din biologiska familj?
(ex. namnuppgifter, om du har syskon och om du har varit i kontakt med din biologiska familj)
- Kan du berätta hur din familj ser ut här i Sverige? Om du har några syskon, är syskonet/syskonen också adopterat/adopterade?

Uppväxt

- Brukade du under din uppväxt prata med människor i din omgivning om att du är adopterad? I så fall vem och vad pratade ni om då?
- Hur upplevde du omgivningens föreställningar och reaktioner rörande adopterade i allmänhet under din uppväxt? Negativa/positiva attityder? Vad är dina tankar om hur man pratade eller inte pratade om adopterade? Hur upplever du att det är idag? Upplever du att du har känt dig påverkad av andras föreställningar om adopterade på något sätt?

Informellt, formellt och annat stöd

- Vad minns du under din uppväxt om böcker (ex. barn- och ungdomsböcker, självbiografier), tv-program (ex. dokumentärer), filmer och media (ex. radio, tidningar, internet, podcast) som berör att leva som adopterad? Är detta något du aktivt läser om, tittar eller lyssnar på idag?

Om du minns:

- Kan du ge konkreta exempel på detta?
- Beskriv vad du tyckte om det? Upplever du att det gav dig något form av stöd?
- Finns det något utifrån ovanstående alternativ eller annat (utöver det personen redan uppgett ovan) som du saknar, önskar hade funnits eller utformats på annat sätt?

Om du inte minns:

- Känner du att detta är något du saknar?
→ *Om ja:* Upplever du att du vet vart du kan söka information om detta i dagsläget?

- Har du under din uppväxt pratat eller pratar du idag med andra adopterade om hur det är att vara adopterad i samhället?

Om ja:

- På vilket sätt? (via syskon/kompisar, sociala forum, föreningar, mejl/telefon/sms).
- Vad har ni pratat om/vad pratar ni om?
- I regel hur ofta?
- Upplever du att det har funnits/finns det ett särskilt behov av att prata med andra adopterade? Av vilken anledning? Upplever du att det gav/ger dig något stöd och uppfyllde/uppfyller det i så fall dina eventuella förväntningar?

Om nej:

- Upplever du att du vet hur du kan få kontakt med andra adopterade i dagsläget om du skulle vilja?
- Har du känt/känner du något behov av det?

- Upplever du att det har funnits/finns det idag något behov av särskilt utformat formellt stöd för adopterade i samhället? Varför/varför inte? (ex. förväntningar)

- Vad känner du idag till för stöd som finns tillgängligt för att leva som adopterad i samhället? Upplever du att du vet vart du kan söka information om att hitta olika former av stöd i dagsläget?

- Har du någon gång i ditt liv erfart formellt stöd med anledning av att du är adopterad? (ex. professionellt samtalsstöd, samtalsträffar, organisationer).

Om ja:

- Vad tyckte du om det?
- Upplever du att det gav dig det stöd som du förväntade dig?

Om nej:

- Känner du att du någon gång i ditt liv har haft något behov av formellt stöd?

- Har du någon gång under uppväxten varit/är du idag i behov av något annat form av stöd utifrån att leva som adopterad? Kan du ge exempel på om och vad du saknar för alternativa stöd idag?

Intervjun avslutas med att vi tackar intervjupersonen för dennes medverkan. Vidare frågar vi intervjupersonen om hen önskar få tips på vart man kan vända sig för att få samtalsstöd via telefon, vid behov efter att intervjun har avslutats.

Tips på vart man kan vända sig:

- **A G Syrén konsult AB**, legitimerad psykolog och legitimerad psykoterapeut Gunilla Syrén, erbjuder psykoterapi och stödsamtal till adopterade.

Gunilla Syrén

Mobilnummer: 070-2646710

Epost: ag@syren-konslut.se

Hemsida: www.agsyrenkonslut.se

- **AdoptionsRådgivarna**, är ett professionellt nätverk av personer med särskild adoptionskompetens som bland annat vänder sig till adopterade för att erbjuda samtalsstöd: Kostnadsfri telefonrådgivning: 08 612 71 50

Måndagar: 9.00 - 11.00

Onsdagar: 18.00 - 20.00

Avslutningsvis understryker vi återigen att om intervjupersonen undrar över något rörande sin intervju eller allmänt om studien så är hen välkommen att höra av sig till:

Här presenterade vi uppgifter om våra privata mejladresser samt vår handledares mejladress.